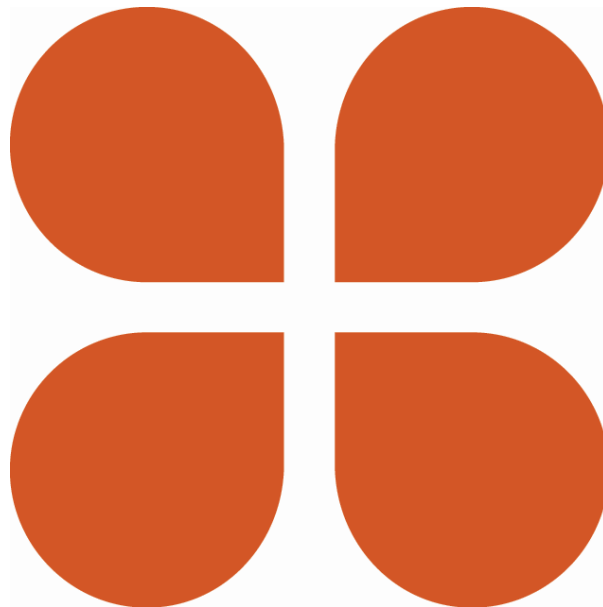

Rapport från Riksantikvarieämbetet

Nya nationella mål för kulturmiljöarbetet

- **Myndigheters arbete för att bidra till
målen uppfyllelse**

Riksantikvarieämbetet 2015
Box 5405
114 84 Stockholm
www.raa.se
registrator@raa.se

Sammanfattning

I denna rapport redovisas vad ansvariga myndigheter har gjort och avser att göra för att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet¹ ska uppfyllas, i enlighet med regleringsbrevet för 2014 under rubriken *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*. Länsstyrelserna har i sitt regleringsbrev för 2014 att redovisa till Riksantikvarieämbetet hur de arbetar och planerar att arbeta för att uppfylla de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. De har även ett särskilt ansvar för målens uppfyllelse, att överväga hur målen kan brytas ned i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten.

De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet gäller sedan den 1 januari 2014. I propositionen *Kulturmiljöns mångfald*, som föranledde införandet av de nya målen, framgår att kulturmiljöarbete befinner sig i en skärningspunkt mellan olika politikområden, såsom kulturpolitik, miljöpolitik och samhällsplanering². Denna kartläggning har bland annat tagit utgångspunkt i kulturmiljölagens portalparagraf att: ”Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas”.³ Kartläggningen utgår även ifrån propositionen *Kulturmiljöns mångfalds* konstaterande att ett stort antal myndigheter har delansvar för kulturmiljön och bör vara involverade i, och ta ansvar för kulturmiljöns förvaltning och utveckling.⁴

I denna rapport redovisas sammantaget hur länsstyrelserna och nationella myndigheter har arbetat och planerar att arbeta för att bidra till målens uppfyllelse.

¹ Kulturmiljöarbete definieras i *Kulturmiljöarbete i en ny tid* (SOU 2012:37) som ”den verksamhet som bedrivs för att främja kulturmiljöns värden. Det innefattar således såväl vård och levandegörande som nyttjande, dvs. sådana aktiviteter som syftar till att kulturmiljövärden tas tillvara och integreras i samhällsutvecklingen.”

² Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

³ SFS 1988: 950, *Kulturmiljölag*, 1 kap. 1 §. Stockholm: Kulturdepartementet.

⁴ Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

Omfattande och breda mål – olika genomslag och uppfattning i verksamheterna

En övergripande slutsats i denna kartläggning är att de nya nationella målen är omfattande och breda, och att de har haft olika genomslag och uppfattas olika i verksamheterna. Det är särskilt tydligt mellan länsstyrelserna. Detta kan delvis förklaras med att målen är relativt nya, samt att uppfattningarna om målens betydelse skiljer sig åt. Flera myndigheter anser att deras arbete bidrar, eller delvis bidrar, till måluppfyllelsen. I myndigheternas verksamheter har dock målen överlag ännu inte fått genomslag eller blivit kända, eller i sig påverkat arbetet.

Denna kartläggning av myndigheternas arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet visar även att:

- **Ökat behov av tvärsektoriellt arbete betonas**
Länsstyrelsernas redovisningar visar på olika uppfattningar om tolkningen av målen och målens betydelse. En sammantagen bild utifrån redovisningar är dock att de nya nationella målen uppfattas innebära ett ökat behov av tvärsektoriellt arbete inom länsstyrelsen samt med externa aktörer.
- **Tydligare uppdrag underlättar för att bidra till måluppfyllelsen**
Flera myndigheter nämner att tydligare uppdrag eller skrivningar i styrdokument för myndigheten skulle kunna förtydliga arbetet för att bidra till uppfyllelsen av målen.
- **Hittills mer fokus på mål ett och fyra⁵**
Utvecklingsbehov avseende vissa mål har framkommit inom kartläggningen, i synnerhet relaterat till mål två och tre.⁶ Utifrån intervjuerna med ett urval nationella myndigheter framträder en sammantagen bild av att deras nu pågående arbete huvudsakligen bedöms

⁵ Mål ett om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas, och mål fyra om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

⁶ Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två) samt ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

bidra till målen om ett hållbart samhälle med en mångfald kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett) samt om en helhetsyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen (mål fyra). För att skapa en tydligare helhetsbild kring om, och hur arbete avseende för att bidra till mål två och tre behöver utvecklas och stärkas behövs ytterligare analyser.

- **Målen en förutsättning i länsstyrelsernas planering och uppföljning men skilda synsätt på utmaningar**

Över hälften av länsstyrelserna är positiva till att bryta ner målen i uppföljningsbara delar och använda målen i både planeringen och uppföljningen av verksamheten. Det finns dock länsstyrelser som motsätter sig detta eller ser en del svårigheter och då främst avseende i uppföljningen av målen.

Innehåll

Sammanfattning	3
Omfattande och breda mål – olika genomslag och uppfattning i verksamheterna.....	4
1 Inledning	9
1.1 Utgångspunkter	10
1.1.1 Regeringsuppdraget Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete	10
1.1.2 Länsstyrelsernas regeringsuppdrag 67	10
1.1.3 De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet	11
1.1.4 Roller och ansvar	12
1.1.5 Lagstiftning och finansiering	14
1.2 Genomförande.....	15
1.2.1 Länsstyrelserna	16
1.2.2 Nationella myndigheter	16
1.3 Avgränsning.....	18
1.4 Disposition	18
2 Länsstyrelsernas arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya målen	19
2.1 Särskilda aktiviteter eller förändringar i länsstyrelsernas verksamheter	19
2.2 Genomfört, pågående samt planerat arbete	23
.....	23
2.2.2 Integration.....	32
2.2.3 Hållbar samhällsplanering och boende, samt infrastrukturplanering.....	34
2.2.4 Naturvård, miljö- och hälsoskydd, och energi och klimat	36
2.2.5 Lantbruk och landsbygd, samt regional tillväxt	41
2.2.6 Kultursamverkansmodellen och samverkan med regionala museer.....	43
2.3 Förutsättningar – möjligheter och utmaningar för att bidra till målens uppfyllelse...	44
2.3.1 Sektorsövergripande arbete och samverkan	44

2.3.2 Andra mål och styrmedel för verksamheten	45
2.3.3 Utvecklingsområden – målet om människors delaktighet och målet om ett inkluderande samhälle.....	46
2.3.4 Kompetens- och metodutveckling.....	46
2.3.5 Personella och ekonomiska förutsättningar	47
2.4 Målen i planering och uppföljning av länsstyrelsens verksamheter	48
2.4.1 Förutsättningar och utmaningar	49
2.4.4 Hur målen kan användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten	53
2.4.5 Exempel på arbetsätt/tankesätt utifrån respektive mål.....	55
2.4.6 Målen i planeringen av verksamheten 2013 och 2014.....	58
3 Nationella myndigheters arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya målen	62
3.1 Genomfört, pågående samt planerat arbete	63
3.1.1 Kultur, arkiv och bibliotek.....	63
3.1.2 Samhällsplanering, infrastruktur och samhällsskydd	66
3.1.3 Miljö och naturvård, energi, samt areella näringar	70
3.1.4 Regional tillväxt.....	73
3.1.5 Fastighetsförvaltning.....	73
3.1.6 Delaktighet och folkhälsa	74
3.1.7 Statistik och datainsamling	75
3.1.8 Arbetsmarknad	77
3.2 Utveckling och behov.....	78
4 Samlade slutsatser	82
4.1 Omfattande och breda mål – olika genomslag och uppfattning i verksamheterna..	82
Ökat behov av tvärsektorielt arbete betonas.....	83
Tydligare uppdrag underlättar för att bidra till målopfyllelsen.....	84
Hittills mer fokus på mål ett och fyra	84
Målen en förutsättning i länsstyrelsernas planering och uppföljning men skilda synsätt på utmaningar.....	85
Referenser	87

Bilagor

- 1 *Missiv Länsstyrelsernas redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68), (dnr 3.5.1–518-2014, 3.5.1–819-2014).*
- 2 *Enkät Anvisningar för länsstyrelsernas redovisning enligt regleringsbrev för 2014: Uppdrag 67 och 68 (dnr 3.5.1–518-2014, 3.5.1–819-2014).*
- 3 *Enkät Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete, (dnr 3.5.1–518-2014, 3.5.1–819-2014).*

Denna rapport finns att hämta på <http://samla.raa.se>

Sök på: "Nya nationella mål för kulturmiljöarbetet"

1 Inledning

I denna rapport redovisas vad ansvariga myndigheter har gjort och avser att göra för att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet⁷ ska uppfyllas, i enlighet med regleringsbrevet för budgetår 2014 under rubriken *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*. De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet gäller sedan den 1 januari 2014, och antogs av riksdagen den 13 juni 2013 i enlighet med regeringens proposition *Kulturmiljöns mångfald*⁸.

Länsstyrelserna har i sitt regleringsbrev för budgetår 2014 att redovisa till Riksantikvarieämbetet hur de arbetar och planerar att arbeta för att uppfylla de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. De har även ett särskilt ansvar för målens uppfyllelse, att överväga hur målen kan brytas ned i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten. I denna rapport redovisas sammantaget hur länsstyrelserna och nationella myndigheter har arbetat och planerar att arbeta för att bidra till målens uppfyllelse.

Kartläggningen har genomförts med syfte att kunna utgöra ett underlag i en delrapport om hur kulturmiljöarbetet i Sverige utvecklas. Delrapporten ska vara Kulturdepartementet tillhanda den 31 mars 2015 och är en del av regeringsuppdraget *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete* som ska slutredovisas den 31 mars 2016.

---

⁷ Kulturmiljöarbete definieras i *Kulturmiljöarbete i en ny tid* (SOU 2012:37) som "den verksamhet som bedrivs för att främja kulturmiljöns värden. Det innefattar således såväl vård och levandegörande som nyttjande, dvs. sådana aktiviteter som syftar till att kulturmiljövärden tas tillvara och integreras i samhällsutvecklingen."

⁸ Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

1.1 Utgångspunkter

1.1.1 Regeringsuppdraget Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete

Enligt regleringsbrevet för budgetår 2014 under rubriken *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete* ska Riksantikvarieämbetet redovisa hur kulturmiljöarbetet i Sverige utvecklas. Som en del i detta ingår att samlat redovisa vad ansvariga myndigheter har gjort och avser att göra för att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet ska uppfyllas. Riksantikvarieämbetet ska även redovisa hur myndigheten, utifrån sitt överinseendeuppdrag, avser att regelbundet följa upp målens uppfyllelse⁹.

Riksantikvarieämbetet ska utifrån bilden av hur området i dag utvecklas skapa en bred plattform för samtal om kulturmiljöarbetets framtid. Samtalen ska utmynna i en samlande vision för hur kulturmiljöarbetet bör utvecklas och vilka resultat som bör uppnås fram till 2030.

I uppdraget ingår även att kartlägga och redovisa hur läns museer eller motsvarande museer arbetar med kulturmiljöfrågor och hur förutsättningarna ser ut för samverkan och verksamhetsutveckling på regional nivå. Riksantikvarieämbetet ska även redovisa hur ansvariga statliga myndigheter arbetar med och planerar att arbeta med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet¹⁰.

1.1.2 Länsstyrelsernas regeringsuppdrag 67

Enligt regleringsbrevet för budgetår 2014 avseende länsstyrelsernas regleringsbrev ska: *”Länsstyrelserna ska redovisa hur man arbetar och planerar att arbeta för att uppfylla de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelserna har ett särskilt ansvar för målens uppfyllelse. I detta ansvar ligger att överväga hur målen*

⁹ Hur Riksantikvarieämbetet avser att, utifrån sitt överinseendeuppdrag, regelbundet följa upp målens uppfyllelse av regeringsuppdraget redovisas inte i föreliggande rapport.

¹⁰ I länsstyrelsernas regleringsbrev för budgetår 2014 rubriceras uppdraget om myndigheters arbete med att främja kommunalt kulturmiljöarbete som uppdrag 68.

kan brytas ned i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten. Redovisningen ska lämnas till Riksantikvarieämbetet senast den 1 oktober 2014. Redovisningen ska ske i enlighet med de anvisningar Riksantikvarieämbetet lämnar.”

1.1.3 De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet

Det statliga kulturmiljöarbetet ska sedan den 1 januari 2014 främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, samt
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Målen ska styra de statliga insatserna på kulturmiljöområdet, men de ska även kunna vägleda politiken i kommuner och landsting.¹¹

Enligt propositionen *Kulturmiljöns mångfald*¹² ska de nationella målen för kulturmiljöarbetet utgöra ett komplement till de nationella kulturpolitiska målen och de preciseringar som finns i flera av miljökvalitetsmålen, samt generationsmålet för miljöarbetet. Bakgrunden till översynen av de nationella målen för kulturmiljöområdet anges i utredningsdirektivet¹³ vara att då Riksdagen beslutat om nya kulturpolitiska mål ges nya förutsättningar för kulturmiljöarbetet som bör tas till vara och återspeglas i de nya nationella målen för arbetet med kulturmiljön. Syftet med översynen av målen för arbetet med kulturmiljön är att skapa goda förutsättningar för ett offensivt kulturmiljöarbete som aktivt bidrar till

¹¹ Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

¹² Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

¹³ Kommittédirektiv 2011:17, *Översyn av lagstiftning och nationella mål på kulturmiljöområdet*. Stockholm: Kulturdepartementet.

ökad livskvalitet och att humanistiska perspektiv ges utrymme att påverka samhällsutvecklingen¹⁴.

1.1.4 Roller och ansvar

Länsstyrelsen

Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har ett särskilt ansvar för målens uppfyllelse. I detta ansvar ingår att överväga hur målen kan brytas ner i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten.¹⁵

I förordningen 2007:825 med länsstyrelseinstruktion ingår det bl.a. i deras uppgifter att:

- svara för den statliga förvaltningen i länet... (1 §),
- verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar (2 §, 1 pkt),
- utifrån ett helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser (2 §, 2 pkt)
- främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet ... (2 §, 3 pkt), samt
- ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen och regeringen har ålagt den. (2 § 4 pkt).

Länsstyrelserna har enligt förordning 2008:1346 om ändring i Förordningen 2007:825 med länsstyrelseinstruktion, 3 § bland annat uppgifter i fråga om:

1. trafikföreskrifter,
2. livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor,
3. regional tillväxt,
4. infrastrukturplanering,

¹⁴ Kommittédirektiv 2011:17, *Översyn av lagstiftning och nationella mål på kulturmiljöområdet*. Stockholm: Kulturdepartementet.

¹⁵ Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

5. hållbar samhällsplanering och boende,
6. energi och klimat,
7. kulturmiljö,
8. skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar,
9. naturvård, samt miljö- och hälsoskydd,
10. lantbruk och landsbygd,
11. fiske,
12. folkhälsa,
13. jämställdhet, samt
14. Integration.

Nationella myndigheter

Enligt de inledande bestämmelserna i kulturmiljölagen¹⁶ är det en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Vidare anger kulturmiljölagen att: ”Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas”.¹⁷

I propositionen *Kulturmiljöns mångfald* framgår att kulturmiljöarbete befinner sig i en skärningspunkt mellan olika politikområden, såsom kulturpolitik, miljöpolitik och samhällsplanering. Vidare konstateras i propositionen att ett stort antal myndigheter har delansvar för kulturmiljön och bör vara involverade i, och ta ansvar för kulturmiljöns förvaltning och utveckling.¹⁸ Vilka myndigheter som har ett utpekat, specifikt ansvar att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet finns inte inskrivet i myndighetsinstruktion eller regleringsbrev för någon myndighet bortsett från Riksantikvarieämbetet, till skillnad från t.ex. miljömålssystemet eller genomförandet av funktionshinderspolitiken. Myndigheter har dock skrivningar i regleringsbrev eller myndighetsinstruktion om att verka för det kulturpolitiska målet ”att främja ett levande kulturarv som bevaras, används

¹⁶ SFS 1988: 950, *Kulturmiljölag*, 1 kap. 1 §. Stockholm: Kulturdepartementet.

¹⁷ SFS 1988: 950, *Kulturmiljölag*, 1 kap. 1 §. Stockholm: Kulturdepartementet.

¹⁸ Proposition 2012/13:96, *Kulturmiljöns mångfald*, sid. 35. Stockholm: Kulturdepartementet.

och utvecklas”, eller andra uppgifter där t.ex. förvaltning av, hänsyn till, eller bevarande, vård och utveckling kopplat till kulturmiljöer nämns. Exempelvis återkommer sådana aspekter i regleringsbrevet för 2014 avseende Sametinget, Statens fastighetsverk¹⁹, Fortifikationsverket, Trafikverket.

1.1.5 Lagstiftning och finansiering

Att nationella myndigheter inte har inskrivet i regleringsbrev eller myndighetsinstruktion att verka för att bidra till uppfyllelsen av de nationella målen för kulturmiljöarbetet innebär dock inte att myndigheterna inte har ett ansvar inom kulturmiljöområdet. Med utgångspunkt i annan lagstiftning än kulturmiljölagen finns regler som bestämmer påverkan eller åtgärder som berör hänsyn eller skydd för kulturmiljöer. De lagar som åsyftas i sammanhanget presenteras i tabellen nedan²⁰.

Tabell 1 Lagstiftning som hänvisar till hänsyn och skydd för kulturmiljöer

Lagstiftning	Ansvar nationellt ²¹	Ansvar eller roll regionalt ²²	Lokal kompetens ²³
Plan- och bygglagen (2010:900)	Boverket	Länsstyrelserna (Samråd, rätt att överklaga)	Kommunerna
Miljöbalken (1998:808) med förordningar och föreskrifter	Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Kammarkollegiet	Länsstyrelserna	Kommunerna

¹⁹ Efter kartläggningens genomförande har Statens fastighetsverks regleringsbrev för 2015 under rubriken *Mål* uppdaterats med att myndigheten ska "verka för att leva upp till de nationella målen för kulturmiljö".

²⁰ Föreskrifter ingår inte i tabellen av avgränsningsskäl.

²¹ Med ansvar eller roll nationellt menas här vägledning, prövning och/eller ingripandemöjlighet.

²² Men ansvar eller roll regionalt kan här menas prövning, samråd och/eller rätt att överklaga

²³ Med lokal kompetens kan här menas beslutande, tillsyn och/eller rätt att överklaga.

Skogsvårdslagen (1979:429)	Skogsstyrelsen		
Minerallagen (1991:45)	Sveriges Geologiska undersökning (mrf Bergstaten)		
Rennäringslagen (1971:437)	Sametinget	Länsstyrelserna	Samebyar
Lagen om byggande av järnväg (1995:1649)	Trafikverket	Länsstyrelserna (samråd), regionala kollektivtrafikmyndigheter (rätt att överklaga)	Kommuner (rätt att överklaga)
Väglagen (1971:948)	Trafikverket	Länsstyrelsen (samråd och rätt att överklaga), regionala kollektivtrafikmyndigheter (rätt att överklaga)	Kommuner (samråd)

Utöver de bidrag som Riksantikvarieämbetet fördelar för kulturmiljöarbete finns även andra finansiella styrmedel av betydelse. Det handlar framför allt om stöd inom landsbygdsprogrammet, EU:s strukturfonder, kultursamverkansmodellen, forskningsprogram m.m. Ansvariga myndigheter är bl.a. Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket och länsstyrelserna, Kulturrådet med regioner/landsting. Andra exempel är Exempelvis Formas, Vetenskapsrådet, Energimyndigheten och Verket för innovationssystem (Vinnova) som ansvarar för forskningsprogram som kan vara av betydelse för uppfyllelse av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.

1.2 Genomförande

Projektgruppen har bestått av Kristin Lindgren och Erika Nilsson, Kulturmiljöavdelningen. Även Anders Hedlund, Kulturmiljöavdelningen har bidragit i arbetet. En grupp med interna och externa referenspersoner har funnits knutna till projektet och har lämnat värdefulla synpunkter på denna rapport.

1.2.1 Länsstyrelserna

För att samla in information avseende vad länsstyrelserna har gjort och planerar att göra för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen genomfördes följande aktiviteter:

- Workshop med kulturmiljöforum²⁴ den 20 mars 2014,
- Utskick av anvisningar med frågor den 15 april 2014 för redovisning den 1 oktober 2014,
- Avslutande workshop med kulturmiljöforum m.fl. den 13 november 2014.

I anvisningarna efterfrågades om:

- de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet har föranlett särskilda aktiviteter och/eller förändringar av länsstyrelsens arbete under 2013 och 2014, i så fall vilka,
- hur länsstyrelsen har arbetat under 2013 och 2014 för att bidra till uppfyllelsen av de nya målen,
- hur länsstyrelsen planerar att arbeta under 2014-2015, samt på tre-fem års sikt för att bidra till uppfyllelsen av de nya målen,
- förutsättningarna för att bidra till målens uppfyllelse på tre-fem års sikt,
- länsstyrelsen anser att målen går att bryta ner i uppföljningsbara delar och användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten, i så fall på vilket sätt, samt om
- länsstyrelsen har påbörjat att använda målen i planeringen av verksamheten, samt övervägt om målen kan användas i uppföljningen av verksamheten.

1.2.2 Nationella myndigheter

I denna kartläggning har frågorna också skickats till ett stort antal myndigheter för att genom myndigheternas svar skapa en bild över hur de själva uppfattar sitt

---

²⁴ Länsstyrelsernas kulturmiljöforum ska utgöra ett nationellt samverkansforum för att lyfta, tydliggöra och bereda frågor inom kulturmiljöområdet. Varje länsstyrelse representeras av en företrädare med kulturmiljökompetens (Ur dokumentet *Organisation och arbetsformer för Länsstyrelsernas kulturmiljöforum*).

eventuella ansvar. Urvalet har avgränsats något efter en genomgång av instruktionerna för de myndigheter som ingår i SCB:s lista över förvaltningsmyndigheter. Frågorna om de nya nationella målen skickades till 91 förvaltningsmyndigheter²⁵, inklusive miljömålsberedningen, Kulturbryggan samt de fem vattenmyndigheterna²⁶. Även statliga museer och universitet samt högskolor tillfrågades om hur deras arbete bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen. Svar inkom från cirka 80 myndigheter. Av de myndigheter som mottog de skriftliga frågorna har inte alla ett uttalat kulturmiljö- eller kulturarvsansvar. Urvalet har i dessa fall baserats på eventuellt ansvar relaterat till de nationella kulturpolitiska målen, ansvar inom miljömålssystemet och en roll i genomförandet av funktionshinderspolitiken.

I utskicket efterfrågades:

- Om myndigheterna anser att deras arbete eller uppdrag kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen,
- En beskrivning över vad myndigheterna gör, och planerar att göra för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen, samt om

---

²⁵ Se bilaga 3 för en fullständig förteckning (sändlista) över de myndigheter som omfattades av Riksantikvarieämbetets frågor. I urvalet om 91 myndigheter ingår samtliga statliga universitet och högskolor (27) samt statliga museer (tio). Av dessa svarade sju universitet och högskolor, samt åtta av de statliga museerna. De statliga museer som svarade på Riksantikvarieämbetets frågor var Statens maritima museer, Livrustkammaren och Skolkloster slott med stiftelsen Hallwylska museet, Nationalmuseum med Prins Eugen Waldemarsudde, Statens arkitektur och designcentrum, Statens försvarshistoriska museer, Statens museer för världskultur, Naturhistoriska riksmuseet, Statens historiska museer. Inget av museerna svarade att de *inte* bidrog till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. De universitet och högskolor som besvarade Riksantikvarieämbetets frågor var: Göteborgs universitet, Malmö högskola, Högskolan i Halmstad, Lunds universitet, Uppsala universitet, Högskolan i Gävle, Konstfack, Stockholms universitet, Umeå universitet, Örebro universitet, Kungliga konsthögskolan och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Universitet och högskolor samt museer ingår inte i denna redovisning utan kommer att tas till vara inom det fortsatta arbetet inom regeringsuppdraget *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*.

²⁶ Det finns fem s.k. vattenmyndigheter/vattendistrikt i Sverige: Bottenviken (Länsstyrelsen Norrbotten), Bottenhavet (Länsstyrelsen Västernorrland), Norra Östersjön (Länsstyrelsen i Västmanlands län), Södra Östersjön (Länsstyrelsen Kalmar län), Västerhavet (Länsstyrelsen i Västra Götalands län).

- Vad myndigheterna anser att de finns något behov av att utveckla den egna verksamheten och/eller myndighetens styrmedel för att (ytterligare) kunna bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen.

Intervjuer genomfördes med fjorton myndigheter²⁷. Urvalet baserades på de skriftliga svarens relevans. Syftet med intervjuerna var att fördjupa och utveckla de skriftliga svaren. Denna redovisning utgår främst från myndigheternas skriftliga svar, och ibland i stöd i de intervjuer som genomfördes.

1.3 Avgränsning

Denna rapport ska ses som en kartläggning över vad ansvariga myndigheter har gjort och avser att göra för att främja uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, samt förutsättningarna för detta arbete. Rapporten innehåller således ingen utvärdering avseende myndigheternas arbete med att främja målens uppfyllelse, eller hur detta arbete bidrar till målens uppfyllelse då en sådan utvärdering är för tidig att genomföra. Hur Riksantikvarieämbetet avser att följa upp måluppfyllelsen ingår inte i denna kartläggning eller redovisning.

1.4 Disposition

Länsstyrelsernas genomförda, pågående och planerade arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet redovisas i kapitel 2. Redovisningen är omfattande och detaljerad för att länsstyrelserna ska kunna ta del av varandras genomförda och planerade arbete. I efterföljande kapitel redovisas de nationella myndigheternas syn på hur de bidrar och planerar för att bidra till de nya nationella målens uppfyllelse. Samlade slutsatser presenteras i kapitel 4.

---

²⁷ Intervjuer genomfördes med Boverket, Statens fastighetsverk (SFV), Statens energimyndighet, Sveriges geologiska undersökningar (SGU), Statens konstråd, Statens Kulturråd, Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, ESF-rådet, Naturvårdsverket och Trafikverket, samt Sametinget. Sametinget inkom inte med något skriftligt svar men intervjuades istället utifrån de utskickade frågorna. Formas avböjde förfrågan om att ställa upp på en intervju. Tillväxtverket tillfrågades och var positiva till intervju, men intervju kunde inte genomföras inom den aktuella perioden.

2 Länsstyrelsernas arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya målen

2.1 Särskilda aktiviteter eller förändringar i länsstyrelsernas verksamheter

I Riksantikvarieämbetets anvisningar till länsstyrelserna efterfrågades om de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet har föranlett några *särskilda* aktiviteter och/eller förändringar av länsstyrelsernas arbete under åren 2013 och 2014. De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet gäller sedan den 1 januari 2014.

Fjorton länsstyrelser uppger att de har genomfört *särskilda* aktiviteter eller förändringar av verksamheterna med anledning av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Sju länsstyrelser anger tydligt att de inte har genomfört några särskilda aktiviteter. Dessa uppger bland annat att de nya målen inte har föranlett några särskilda insatser eller förändringar i verksamheterna då målen redan uppfattas vara i linje med länsstyrelsens verksamheter. En länsstyrelse skriver att: ”de nya nationella målen skiljer sig inte markant från de föregående. Mycket i vår befintliga verksamhet överensstämmer redan med målen, det är därför inte alltid behövligt att ”uppfinna hjulet på nytt”. En annan länsstyrelse svarar att de nya målen i stort har samma innebörd som tidigare, med förstärkt fokus på mångfald och tillgänglighet. ”Målen har förstärkt argumenten för det arbete som redan har påbörjats med att inkludera fler i kulturmiljöarbetet, att öka mångfalden av kulturmiljöer, att arbeta med utvecklingsfrågor där kulturmiljöer utgör en resurs, samt att samverka med kommuner och andra parter för en hållbar samhällsutveckling”, enligt en länsstyrelse. Liknande uppfattningar återfinns i andra länsstyrelsernas svar, sammanfattat att målen speglar den generella riktningen i samhället mot hållbar utveckling, helhetssyn och ökad tolerans och mångfald. Bedömningen är således ofta att det pågående arbetet redan följer målen intentioner. En länsstyrelse skriver att målen inte har hunnit verka så lång tid och

att de därför inte har beslutat om några särskilda aktiviteter till följs av de nya målen.

Andra uppfattningar om målen är att de uppfattas som en önskan om en utveckling, och delvis förändring av kulturmiljöarbetet i landet. I länsstyrelsernas svar återkommer även resonemang om målens betydelse för det tvärspektoriella arbetet och samverkan, en önskan om en bredare verksamhet, att de nya målen kan stärka och fördjupa kulturmiljöarbetet inom andra verksamheter.

Vid Länsstyrelsen Hallands län anordnades en länsgruppsdag om uppdrag 67 och 68²⁸ för samtliga medarbetare. Under dagen genomfördes en SWOT-analys²⁹.

Länsstyrelsen i Skåne tillsatte en intern arbetsgrupp i samband med att länsstyrelserna fick regeringsuppdrag 67 och 68³⁰ i regleringsbrevet för år 2014. I den interna arbetsgruppen finns representanter från samtliga avdelningar. Syftet är att arbetet med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet ska ske tvärspektoriellt och för att få en bred förankring. Arbetsgruppen har identifierat ett antal beröringspunkter där andra verksamheter skulle kunna implementera och arbeta utifrån de nya nationella målen.

Enligt Länsstyrelsen Jämtlands län har de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet resulterat i en intern kulturmiljöstrategi för åren 2014-2020. Några länsstyrelsen uppger att de har kommunicerat de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet i externa kontakter. Enligt Länsstyrelsen Kalmar län har de nya målen styrts innehållet i en av länsstyrelsens länsplanedagar, då länets alla kommuner bjuds in av länsarkitekten. Temat för länsplanedagen var "plan och

---

²⁸ Uppdrag 68 avser här regeringsuppdraget enligt länsstyrelsernas regleringsbrev för 2014 om att länsstyrelserna ska redovisa hur de arbetar för att främja kommunalt kulturmiljöarbete.

²⁹ SWOT-analys är en metod där styrkor, svagheter, möjligheter och hot identifieras vid en strategisk översyn. Akronymen bygger på de engelska orden "Strengths", "Weaknesses", "Opportunities" och "Threats" (Wikipedia 2015-01-14).

³⁰ Uppdrag 68 avser här regeringsuppdraget enligt länsstyrelsernas regleringsbrev för 2014 om att länsstyrelserna ska redovisa hur de arbetar för att främja kommunalt kulturmiljöarbete.

kultur", för att förtydliga vikten av att integrera kulturmiljöarbetet som en statlig angelägenhet på ett mycket tidigt stadium i kommuners planarbete. Länsstyrelsen Kalmar län uppger att de vid varje lämpligt tillfälle har informerat om målen.

Även Länsstyrelsen Stockholm har, enligt sin redovisning, under åren 2013 och 2014 tagit till vara på tillfällena som givits inom ramen för länsstyrelsens nätverk, nyhetsbrev, seminarier etc. för att informera sina kontakter om den nya lagstiftningen och de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen Stockholm genomförde en workshop inriktad på att hitta konkreta insatser för hur arbetet inom länsstyrelsens berörda områden. Workshopen resulterade i en rekommendation med förslag till prioriterade insatser inför kommande verksamhetsplaneringsarbete. Även Länsstyrelsen i Kronobergs län inledde arbetet under våren 2014 med en workshop kring de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, och hur de kan användas i verksamheten. I denna workshop deltog samtliga medarbetare.

Länsstyrelsen i Västerbotten uppger att medvetenheten om de nya målen för kulturmiljöarbetet har ökat och börjat tillämpas, men att särskilda, mer betydelsefulla aktiviteter för att uppnå målen inte genomförts. Beslutsmallar har justerats med avseende på delaktighet och inkludering. Andra verksamheter har ännu inte berörts. Avseende byggnadsminnen har Länsstyrelsen utarbetat en strategi under år 2013 för kommande byggnadsminnesförklaringar, bland annat med utgångspunkt i de nya målen för kulturmiljöarbetet. Även en ny kulturmiljöstrategi utarbetas för åren 2015-2019 med tydligare implementering av de nya nationella målen och tydligare koppling till verksamhetsplanen.

Länsstyrelsen Dalarnas län bedömer att de i pågående verksamhet arbetar mot de nya kulturmiljömålen. Samtidigt anser Länsstyrelsen Dalarnas län att det fjärde målet (om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet) tillför en ny och mer offensiv dimension till kulturmiljöarbetet jämfört med de tidigare övergripande målen för arbetet med kulturmiljön. Detta uppger Länsstyrelsen Dalarnas län har

lett till att de har intensifierat arbetet med revidering av riksintressen för kulturmiljövård, har utökade plan- och byggdialoger med kommunerna om kulturmiljöns betydelse, kunskapsunderlag och program samt har, eller ska starta upp fyra nya kunskapsprojekt³¹.

Till viss del har kulturmiljöarbetet förändrats i och med de nya målen, enligt Länsstyrelsen Värmland. Under år 2014 har en utökad samverkan mellan Värmlands museum, Länsstyrelsen Värmland och Region Värmland påbörjats. Syftet är att arbeta strategiskt med kulturmiljöfrågan och rikta insatser åt ett gemensamt håll utifrån en tydlig viljeinriktning. Ett arbete med att identifiera viktiga samarbetsparter och samarbetsområden har påbörjats. Under temat *En hållbar levande kulturmiljö för framtiden* arrangeras inspirationsdag³² den 4 november 2014 för ett bättre och bredare kulturmiljösamarbete

2/3 av länsstyrelserna uppger att de har genomfört särskilda insatser med anledning av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Dessa insatser är bland annat:

- Länsgruppsdagar eller workshops för att diskutera regeringsuppdraget och de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet
- Tillsättning av intern arbetsgrupp med representanter från samtliga avdelningar
- Framtagande av intern kulturmiljöstrategi och andra strategier
- Informationsspridning internt och externt
- Intensifierat arbete inom valda styrmedel samt samverkan med relevanta aktörer

Sju länsstyrelser uppger att de inte har genomfört några särskilda insatser under åren 2013-2014. En anledning till detta är att de inte anser att målen innebär någon skillnad mot föregående mål för arbetet med kulturmiljön. Detta förklaras med att arbetet redan bedrivs i linje med de nya målen eller att målen i sig inte innebär någon större skillnad för arbetets inriktning. En förklaring är även att målen inte har funnits tillräckligt lång tid.

³¹ Kunskapsprojekten går under namnen: *Modernism och samhällsbyggande, Timmerhustraditionen i Siljanområdet och norra Dalarna, Next Horizon- innovativ upplevelseproduktion* samt *Landskapsanalys Bonäs*.

³² Inspirationsdagen innehåller föreläsningar och workshopar med utgångspunkt i kultursamverkansmodellen, underlag för fysisk planering, landskapskonventionen och de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet och genomförs i samverkan med Region Värmland och Värmlands museum.

2.2 Genomfört, pågående samt planerat arbete

Länsstyrelsernas svar avseende deras genomförda, pågående och planerade arbete redovisas samlat i detta kapitel, då redovisningarna ofta går ihop i dessa frågor. Länsstyrelserna har svarat på frågorna om genomfört, pågående samt planerat arbete på skilda sätt, med olika detaljeringsgrad och ibland utifrån aktiviteter relaterat till respektive mål. Generellt bedömer länsstyrelserna att deras verksamheter ofta har bäring på flera mål, men i olika utsträckning. En redovisning utifrån de fyra nya nationella målen skulle därför bli oöverskådlig. Indelningen utgår ifrån länsstyrelsernas uppgifter enligt förordningen (2007:825) om länsstyrelseinstruktion³³, även om vissa uppgiftsområden har förts samman. Den sammanfattning som ges nedan utgår ifrån att de aktiviteter, verksamheter och insatser som länsstyrelserna uppgett i sina redovisningar bidrar till uppfyllelsen av målen för kulturmiljöarbetet, även i de fall då en tydlig koppling eller motivering inte har gjorts till ett särskilt mål.

2.2.1 Kulturmiljö

Nio länsstyrelser har påbörjat eller planerar att ta fram nya strategidokument för kulturmiljöarbetet där målen arbetas in. Exempelvis uppger Länsstyrelsen Dalarnas län att de avser att sätta ”kulturmiljömålen i fokus” och nå en större effekt av kulturmiljöarbetet genom att ta fram ett regionalt strategidokument för kulturmiljövården. Strategin ska koordineras med länsstyrelsens miljömålsarbete och arbetet med landsbygdsprogrammet, näringslivsutveckling och horisontella mål. Strategin ska samverka med Region Dalarnas och Landstinget Dalarnas visioner och program vad gäller utveckling av kulturmiljöer och den ska även förhålla sig till angränsande läns strategier, program etc.

³³ Enligt förordningen (2007:825) om länsstyrelseinstruktion, 3 § har länsstyrelserna uppgifter i fråga om: trafikföreskrifter, livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor, regional tillväxt, infrastrukturplanering, hållbar samhällsplanering och boende, energi och klimat, kulturmiljö, skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, 9. naturvård, samt miljö- och hälsoskydd, lantbruk och landsbygd, fiske, folkhälsa, jämställdhet, och integration.

Några länsstyrelser ser det som en utmaning att lyfta in de nya nationella målen i den dagliga hanteringen av ärenden, att få in de nya målen i vardagsarbetet samt att finna tid för aktiviteter utanför ärendehantering. För 2015 planerar därför Länsstyrelsen Västra Götalands län tillsammans med Länsstyrelsen Hallands län att ta fram en checklista med exempel på hur målen för kulturmiljöarbetet kan få genomslag i vardagsarbetet.

Tillgänglighetsarbete tas upp i flera olika sammanhang i länsstyrelsernas redovisningar. Bland annat skriver Länsstyrelsen Hallands län att de särskilt har arbetat med tillgänglighetsåtgärder under åren 2013-2014. Detta har gjorts genom bidragsgivning, myndighetsutövning och tillståndsgivning enligt KML med syfte att bygga handikappramper, anpassa skyltning och taktila modeller samt tillgängliggöra parkeringsytor och gångvägar. Flera länsstyrelser planerar för att arbeta för att tillgänglighet till skyddade kulturmiljöer ska öka, samt planerar för att utveckla informationsmaterial om länsstyrelsens kulturmiljöverksamhet, samt länets kulturmiljöer. Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att tillgänglighetsåtgärder för att anpassa skyddad bebyggelse för personer med funktionsnedsättning bidrar till uppfyllelsen av målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

Kulturmiljölagen

Enligt länsstyrelsernas svar på hur de har arbetat under åren 2013 och 2014 för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet är kulturmiljölagen³⁴ ett centralt styrmedel. Generellt anser länsstyrelserna att deras arbete/uppgifter enligt kulturmiljölagen bidrar till samtliga av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, men vissa insatser eller arbetssätt kan bidra särskilt till ett specifikt mål. Länsstyrelsen Södermanlands län svarar att ”Huvudelen av länsstyrelsens kulturmiljöarbete utgörs av ärendehantering där all prövning och beslutsfattande sker enligt olika lagrum och i syfte att uppfylla de nya nationella

³⁴ SFS 1988: 950, *Kulturmiljölag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

målen.” Enligt Länsstyrelsen Norrbotten bidrar den löpande ärendehanteringens inom kulturmiljölagen främst till mål ett, två och fyra³⁵.

Länsstyrelsen i Uppsala planerar under åren 2014 och 2015 att arbeta för att bidra till målens uppfyllelse genom att: ”Kontaktytan mellan kulturmiljöerna och medborgarna ska öka. Detta innebär två strategier: dels är det tydligt att kulturmiljöerna fortsatt måste värnas med avseende på utpekade värden och historiska innehåll, dels att ökad kännedom om, tillgänglighet till och engagemang för kulturmiljöerna bör tillåta nya former av möten i dessa miljöer.”

Relaterat till arkeologiska ärenden uppger flera länsstyrelser att detta arbete kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen. Bland annat har Länsstyrelsen Blekinge satsat på att få en helhetssyn vid arkeologiska ärenden med fokus på det pedagogiska, hur platser använts och utvecklats i numera perifera områden, t.ex. där arkeologer från bägge länen Blekinge/Kalmar samverkar för att studera skillnader mellan befästningsstäderna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län planerar att öka kännedom om fornlämningar i samiska områden genom bland annat fornminnesinventering i Sápmi.

Länsstyrelsen Östergötland har under åren 2013-2014 tagit fram ny skyltning och i vissa fall digital information till ett antal fornvårdsobjekt. Informationen ska även finnas översatt till flera språk.

Flera länsstyrelser uppger att de arbetar med nya program eller handlingsprogram för länets fornvård eller för uppdragsarkeologi i vilka målen kommer att vara vägledande de kommande åren, bland annat Länsstyrelsen i Skåne. Detta med argument om att fler aspekter behöver tas in, i huvudsak utifrån målet om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och

---

³⁵ Om ett hållbart samhälle med en mångfald kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett), människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), samt en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra).

utvecklas (mål ett). Ett län uppger att arbetet genomförs utifrån Riksantikvarieämbetets underlag *Angelägna berättelser*³⁶.

Länsstyrelsen Uppsala län uppger att beställningar av arkeologiska undersökningar kommer att inkludera de nya nationella målen. Länsstyrelsen i Dalarna uppger att en kravställning om pedagogiska insatser vid arkeologiska utgrävningar är ett sätt att verka för uppfyllelsen för de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. En annan länsstyrelse planerar att ha målen i beaktande när fornvårdsområden ska väljas inför ny upphandling. En satsning på ”ekologiskt medveten arkeologi”, internationalisering och populärförmedling av resultat från arkeologiska utgrävningar planeras vid Länsstyrelsen Skåne.

Publika arrangemang som uppges bidra till målen uppfyllelse kan vara temadagar om uppdragsarkeologi för allmänheten eller seminarium med fokus på arkeologi. Detta uppges bidra till människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), samt målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som en gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre). Länsstyrelsen Västra Götaland uppger att deras arbete för att låta markägare ”sköta om sin egen fornlämning” genom skötselavtal bidrar till målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två).

Flera länsstyrelser planerar att se över länets byggnadsminnen och/eller ta fram eller revidera byggnadsmannesstrategi utifrån de nya nationella målen för kulturmiljöarbete, bland annat för att se över mångfalden av de skyddade kulturmiljöer som finns representerade i länet. Ett län uppger att utnämningarna av två nya "okonventionella" byggnadsminnen bidrar till att bidra till målet om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och

---

³⁶ Riksantikvarieämbetet, *Angelägna berättelser* - Inriktningsdokument för handlingsprogram inom uppdragsarkeologin. 2012. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.

utvecklas (mål ett). ”Byggnadsminnena i länet speglar samhället och den historiska utvecklingens komplexitet och mångfald”, enligt Länsstyrelsen Jämtlands län.

Flera länsstyrelser tar upp frågan om tillgänglighet till de kyrkliga kulturminnena. Länsstyrelsen Västra Götalands län anser att arbetet relaterat till länets kyrkobyggnader bidrar till målet om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett). Bland annat utifrån de tillståndsärenden som länsstyrelserna hanterar, t.ex. avseende tillgänglighetsanpassningar samt för att göra ”kyrkorummens användning mer flexibel”, enligt Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Länsstyrelsen Gotlands län har initierat projekt om tillgänglighet till kyrkor samt om klimat- och energieffektvisering i länets medeltidskyrkor. En riktad tillsynsinsats kyrkliga inventarier planeras av Länsstyrelsen Södermanlands län.

7:2 Anslag till kulturmiljövård

Inom 7:2 anslaget till kulturmiljövård beslutar länsstyrelserna om bidrag till kulturmiljövård. Samtliga länsstyrelser lyfter på ett eller annat sätt fram detta styrmedel som något som bidrar till uppfyllelsen av de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Bidrag fördelas till både vård- och informationsinsatser. Länsstyrelserna har i bidragsgivningen möjlighet att ställa villkor kopplade till bidraget. I och med detta kan länsstyrelserna ställa krav på publik verksamhet, informationsinsatser m.m. Bidrag har fördelats till projekt som syftar till att öka människors delaktighet i kulturmiljöarbetet. Bidrag fördelas till informationsskyltar, pedagogiska insatser samt tillgängliggörande insatser. Flera länsstyrelser svarar att prioriteringar görs i bidragsfördelningen för att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet kan uppfyllas. Bidrag fördelas även till framtagande av kunskaps- och planeringsunderlag (bl.a. kulturmiljöprogram), som ska fungera som ett underlag i kommunernas planering.

Flertalet länsstyrelser planerar att ta fram nya, eller revidera länets treårsplan³⁷ för kulturmiljövårdsanslaget med de nya nationella målen som utgångspunkt. Möjligheten finns, utifrån flera länsstyrelsers svar, att ställa krav i bidragsgivningen, och att detta skulle kunna göras utifrån de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Möjligheten finns även mot att tydligare rikta kulturmiljövårdsbidrag så att ett eller flera av målen fokuseras för respektive insats.

Länsstyrelsen Blekinge län avser att se över skyltningen av länets kulturmiljöer. Det finns i dag ingen klar bild över behovet av nya skyltar, revidering av skyltar m.m. Genom förbättrad skyltning skulle människor få ökad möjlighet att förstå och uppleva kulturmiljön. I detta kan KMV-anslaget användas. Insatser för tillgängliggörande uppges av Länsstyrelsen Blekinge bidra till målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre). Länsstyrelsen Jämtlands län avser att öka antalet skyddade kulturmiljöer med tillgänglighetsanpassning. De nämner även att kulturmiljöer ska vara tillgängliga för de som talar minoritetsspråk, med fokus sydsamiska. Flera länsstyrelser nämner fortsatt arbete relaterat till den tidigare satsningen Hus med historia.

Under 2014 har Länsstyrelsen Västra Götaland lämnat bidrag till sex hembygdsgårdar för framtagande av vård- och underhållsplaner. Arbetet innebär samverkan med det civila samhället och uppges bidra till uppfyllelsen av målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två).

---

³⁷ Länsstyrelsernas treårsplaner beskriver inriktningen för KMV-anslagets användning den kommande treårsperioden med koppling till de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Förändringar i medelsanvändningen jämfört med de senaste tre åren kommenteras, samt vilka länsgemensamma satsningar som länsstyrelsen planerar att delta i. I treårsplanen kan medel äskas för särskilt kostnadskrävande objekt/projekt.

Kulturresevat

Flera länsstyrelser nämner arbete utifrån handboken om tillgänglighet i skyddade natur³⁸ - och kulturresevat och samarbete inom länsstyrelsen mellan naturvårds- och kulturmiljöfunktionerna. Länsstyrelsen i Skåne avser att utveckla kulturresevatet Örnans som besöksmål genom tillgängliggörande med QR-koder, samt att uppdatera och tillgängliggöra hemsidan ytterligare. Länsstyrelsen Västmanland planerar att utveckla länets kulturresevat, och att guidningar och visningar är prioriterade för att tillgängliggöra resevaten och att bidra till uppfyllelsen av målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser. Länsstyrelsen Östergötland har under åren 2014-2014 tagit fram nya pedagogiska program för kulturresevaten Smedstorp och Öna. Länsstyrelsen Dalarnas län har genomfört en utredning med syfte att studera förutsättningarna för och omfattningen av fäbodmiljöer som kulturresevat. Samverkan sker i olika utsträckning med ett antal aktörer, t.ex. berörda kommuner, Lantmäteriet, fäbodbrukare samt Riksantikvarieämbetet. Arbetet uppges ha kopplingar till samtliga fyra mål för kulturmiljöarbetet.

Världsarvs- och biosfärsområden

Biosfärsområden hanteras enligt UNESCO:s *Man and Biosphere Programme*, världsarv enligt UNESCO:s konvention till skydd för världens natur- och kulturarv. Länsstyrelserna är ofta involverade i arbete som rör världsarvs- eller biosfärsområden i länen. Bland annat nämner Länsstyrelsen Dalarnas län projekt relaterat till Världsarvet Falun, bland annat ett projekt inriktat på att säkra gruvområdet och besöksgruvan. Arbetet omfattar även renoveringar, skapande av kulturled längs vattensystemet, inrättande av kulturresevat. KMV-anslaget, landsbygdsmedel och strukturfondsmedel har använts.

Länsstyrelsen i Blekinge är sammankallande i världsarvsrådets för Örlogstaden Karlskrona. Fokusområde är publikarbete och kommunikation. Under åren 2013 och 2014 har länsstyrelsen varit involverat och finansierat i ett projekt som syftar

---

³⁸Arbete kopplat till naturresevat redovisas i kap. 2.2.4.

till delaktighet och spridning av kunskap om världsarvet bland invånare och företagare. Länsstyrelsen i Blekinge sitter i styrelsen för biosfärsområdet Blekinge Arkipelag. En ny samverkansplan ska tas fram under år 2014. Målsättningen med arbetet är att få en bred förankring och att lyfta fram en mångfald kulturmiljöer.

Länsstyrelsen i Gotlands län lämnar stöd till projekt som syftar till medborgarnas med fokus på barns delaktighet i världsarvsarbetet, något som ska bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Även Länsstyrelsen Stockholm nämner sitt arbete med att stärka besöksnäring och företagande vid världsarvet Birka/Hovgården, Länsstyrelsen Västra Götaland nämner förvaltningen av världsarvet Tanums hällristningar som en del i arbetet för att bidra till uppfyllelsen av målet om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra).

Skogsbruk

Flera länsstyrelser nämner sitt genomförda och pågående arbete relaterat till skogsbruk och fornlämningar som bidragande till uppfyllelsen av de nya nationella målen. Till exempel nämns deltagande i länsstyrelsegemensamma nationella tillsynskampanjen under år 2013. Bland annat lyfter Länsstyrelsen Dalarnas län tillsynskampanjen, samt hänsynsutbildningar i samarbete med Skogsstyrelsen och Dalarnas museum, och att detta arbete främst bidrar till mål ett, två och tre³⁹. Länsstyrelsen i Jämtlands län som lyfter fram rådgivning till aktörer inom skogsbruket som bidragande till uppfyllelsen av målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre). Flera länsstyrelser har påbörjat arbete med kvalitetssäkring av inventeringar inom projektet Skog och historia. Insatser genomförs av länsstyrelserna för att förbättra tillsynen i samband med skogsärenden.

---

³⁹ Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett), människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), samt ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

Flera länsstyrelser planerar att fortsätta med kvalitetsgranskningen av inventeringar inom Skog och historia. Detta är ett arbete som kommer att fortgå. Länsstyrelserna avser även att utveckla tillsynen avseende skogsärenden, något som bland annat Länsstyrelsen Norrbotten nämner. Länsstyrelsen Norrbotten har under år 2014 utökat tillsynen av skogsärenden genom att samordna den med den ”kraftsamling” som görs tillsammans med Skogsstyrelsen Region Nord, skogsnäringen och Länsstyrelsen i Västerbotten.

Länsstyrelsen i Kronobergs län avslutade under år 2013 leaderprojektet *Skogens kulturarv – fokus på fossil åker*. Resultatet från denna har ingått i en kampanj om fossil åker som länsstyrelsen har drivit under år 2014. I samverkan med Skogsstyrelsen har Länsstyrelsen i Kronobergs län även satsat på s.k. ”gröna jobb” inom vårdinsatser för ett urval fornvårdslokaler. Båda aktiviteterna uppges bidra till målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), Länsstyrelsen Östergötland planerar att under åren 2014-2015 fortsätta med informationsinsatser om skogens kulturarv till en bred målgrupp.

Länsstyrelsernas arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen innefattar övergripande:

- Framtagande av kulturmiljöstrategier med utgångspunkt i de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.
- Att genom t.ex. checklistor implementera målen i det dagliga arbetet.
- Tillgänglighetsåtgärder och – insatser inom bland annat natur- och kulturresevat och utveckling av dessa som besöksmål
- Skogsbruk och fornlämningar, t.ex. inventeringar, tillsyn och utbildningar

Kulturmiljölagen uppges vara ett centralt styrmedel för att bidra till uppfyllelsen av samtliga fyra nya nationella mål för kulturmiljöarbetet, bland annat relaterat till arkeologiska ärenden, tillsyn, skyltning, inventeringar, samt bland annat framtaganden av handlingsprogram för fornvården eller uppdragsarkeologi. Inom de skyddade kulturmiljöerna, bland annat byggnadsminnen, genomför, eller planerar flera länsstyrelser att se över mångfalden i urvalet för att bättre uppfylla målet om en mångfald kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett).

Samtliga länsstyrelser lyfter på ett eller annat sätt fram anslaget till kulturmiljövård som ett styrmedel som används för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Bland annat att prioriteringar kan göras i fördelningen av bidraget för att bidra till de nya målen.

Även länsstyrelsernas arbete med, och engagemang i världsarvs- och biosfärsområden är relevant för att bidra till de nya målen för kulturmiljöarbetet, t.ex. för att bidra till målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), samt målet om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra).

2.2.2 Integration

Integration inkluderar i detta kapitel även länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter. Aktiviteter inom integrationsområdet är något som flera länsstyrelser lyfter i synnerhet för att i det planerade arbete bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Arbetet uppges i synnerhet bidra till målen om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), samt om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som en gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

Under åren 2014-2014 genomför Kulturmiljöfunktionen vid Länsstyrelsen i Gävleborg gemensamma seminarier med enheten för integration. Dessa seminarier ska bidra till människors delaktighet i kulturmiljöarbetet. Ett annat projekt är *Stark start Halland*, som syftar till att genom delaktighet och aktiviteter motverka utanförskap och underlätta etablering i svenska samhället. Projektet innefattar kunskapsinventering och fördjupning med inriktning mot arbete/praktik och innefattar samverkan med Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, länsstyrelser, Rädda Barnen, Röda Korset och Svenska kyrkan. Huvudsakligen bidrar arbetet till målet ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

Länsstyrelsen i Kronobergs län vill utveckla den interna och externa samverkan kring mänskliga rättigheter. Detta kommer att kräva större insatser och utvecklad samverkan med enheten för social hållbarhet på länsstyrelsen. Ett inkluderande arbetssätt förutsätter kompetensutveckling hos enskilda handläggare och förnyat arbetssätt i den dagliga ärendehantering. Kulturmiljöenheten vid Länsstyrelsen i Skåne avser att samverka med enheten för social hållbarhet för att få till stånd projekt riktat mot samhälls- och hälsokommunikatörers arbete och gemensamt utveckla introduktionsmaterial kring historia och kulturhistoria för nyanlända flyktingar. Gärna även i samverkan med andra länsstyrelser och universitet/högskola.

Vid Länsstyrelsen Dalarnas län pågår diskussioner med länsstyrelsens grupp för arbetet med mänskliga rättigheter om hur jämställdhetsaspekter skulle kunna belysas i samband med arkeologiska undersökningar. Länsstyrelsen i Gotlands län vill på längre sikt utveckla kulturmiljöfrågorna inom samhällsorientering i såväl skolor som i integrationsarbete (SFI).

Kalejdoskop

Kalejdoskop är/var ett länsstyrelsegemensamt projekt. Syftet med satsningen var bland annat att bidra till att fler blir berörda och delaktiga i kulturmiljöarbetet. Flera länsstyrelser lyfter denna satsning som viktig för uppfyllelsen av både samtliga av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, men satsningen lyfts även specifikt kopplat till målet ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som en gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål 3). Projektet pågick mellan åren 2010-2012 och genomfördes med stöd av Riksantikvarieämbetets FoU-anslag och länsstyrelsernas gemensamma utvecklingsmedel. En fortsättning på arbetet har varit projektet om inkluderings- och exkluderingsprocesser i länsstyrelsernas ärendehandläggning. Inom projektet togs bland annat en checklista för inkluderande ärendehandläggning fram. Exempel på projekt inom satsningen:

- Projektet *Medskapande arkeologi*- riktad till barn och unga.
- Projektet *Det tysta kulturarvet/ Ge röst åt tysta kulturarv*

- Konferensen *Att störa homogenitet*
- Granskning av skyltar ut ett inkluderings-/exkluderingsperspektiv

De kommande åren planerar flera länsstyrelser för att implementera resultaten från Kalejdoskop inklusive checklistan för inkluderande ärendehandläggning. Länsstyrelsen i Örebro län avser att undersöka möjligheten att använda normkritiska förhållningssätt och mångfaldsperspektiv i projektbeskrivningar och upphandlingar.

Länsstyrelsernas arbete med integration uppges bidra till uppfyllelsen av målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två) samt målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

Länsstyrelserna samverkar, eller avser att utveckla samverkan internt och externt inom området. Majoriteten av länsstyrelserna nämner satsningen Kalejdoskop som bidragande till uppfyllelsen av målen, bland annat diverse genomförda projekt och konferenser, samt framtagandet och implementering av checklistan för inkluderande handläggning.

2.2.3 Hållbar samhällsplanering och boende, samt infrastrukturplanering

I relation till samhällsplaneringsfrågor återkommer länsstyrelserna ofta till kommunernas roll i detta och för uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen Västra Götaland lyfter särskilt målet om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen (mål fyra) som aktuellt inom samhällsbyggnads- och infrastrukturärenden. Länsstyrelsernas kulturmiljöfunktioner deltar i tvärssektoriella samråd inom länsstyrelsen inför nya detaljplaner, översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner. Samråden kan röra miljöfarlig verksamhet, vindkraft, trafiksamråd och vattenkraftsfrågor. Länsstyrelserna deltar även vid större samhällsutvecklingsprojekt, samt vid större kommuners tekniska planeringsmöten med ledningsdragande verk. Kommunerna är målgruppen och i sammanhanget är ofta flera lagstiftningar aktuella. Länsstyrelserna besvarar även remisser inom

dessa processer. Länsstyrelsen ska i dessa sammanhang företräda det statliga kulturmiljöintresset, vilket kan utgå ifrån kulturmiljölagen eller länets riksintressen för kulturmiljövården m.m.

Flera länsstyrelser avser att avsluta eller påbörja översyner och revideringar av länens riksintressen för kulturmiljövården, bland annat Länsstyrelsen Norrbotten. Enligt redovisningarna prioriteras delaktighet, förankring och spridning av kunskap, samt en helhetssyn i översyns- och revideringsarbetet. Översynerna av riksintressen för kulturmiljövård uppges ofta ha de nya målen för kulturmiljöarbetet som utgångspunkt.

Flera länsstyrelser avser att intensifiera arbetet med att ta fram aktuella och fördjupade kunskapsunderlag, kulturmiljöprogram/bebyggelseinventeringar för länets kommuner. T.ex. planerar en länsstyrelse att gå ut med en intresseförfrågan till kommunerna och erbjuda delfinansiering via 7:2-medlen. Angående kommunalt kulturmiljöarbete har länsstyrelserna samlat svarat att de avser att: utveckla arbetet med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet, utveckla dialogen med och stödet för kommunernas kulturmiljöarbete, samt att de avser att fördela bidrag till framtagande av kommunala kulturmiljöprogram.

Länsstyrelsen i Värmland avser att formalisera samverkan med kommunerna. Länsstyrelsen i Västerbotten skriver i sin redovisning att ”Helhetssyn utifrån ett landskapsperspektiv får allt större genomslag. Att gå från objekt till helhetsstrukturer och se till samband, kommer särskilt in i det arbete som pågår och som är tänkt att fortsätta med att utveckla nya former för kommunala kunskapsunderlag/kulturmiljöprogram. I detta finns också en målsättning att bredda samarbetet med nya/andra grupper, exempelvis Umeå universitetet.”

Projektet *Samlad fastighetsspecifik* information har som syfte att ge fastighetsägare en helhetsbild av kända natur- och kulturvärden på sin fastighet. Drivs i samverkan med länsstyrelserna i Jönköping, Kronoberg och Kalmar län, Skogsstyrelsen och

Jordbruksverket. Även Naturvårdsverket, Lantmäteriet, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, ArtDatabanken, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU), Förenkla på riktigt!, LRF deltar. Vinnova delfinansierar projektet.

För en mer heltäckande redovisning av länsstyrelsernas arbete för att främja kommunalt kulturmiljöarbete, se Riksantikvarieämbetets rapport *Att främja kommunalt kulturmiljöarbete – myndigheternas möjligheter*.

Arbete som bidrar till uppfyllelsen av målen inom hållbar samhällsplanering och boende, samt infrastrukturplanering är:

- Länsstyrelsens deltagande i samråd om detaljplaner, översiktsplaner och om större infrastrukturärenden
- Framtagande om kommunala kulturmiljöprogram, kunskapsunderlag

Kommunernas roll för uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet framhålls som viktig. Länsstyrelserna avser att utveckla arbetet med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet, utveckla dialogen med och stödet för kommunernas kulturmiljöarbete, samt att de avser att fördela bidrag till framtagande av kommunala kulturmiljöprogram för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.

2.2.4 Naturvård, miljö- och hälsoskydd, och energi och klimat

Arbete relaterat till miljö- och naturvård bedöms av länsstyrelserna som bidragande till uppfyllelsen av de nya nationella målen för de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Flera länsstyrelser nämner arbete utifrån handboken om tillgänglighet i skyddade natur- och kulturresevat⁴⁰ och samarbete inom länsstyrelsen mellan naturvårds- och kulturmiljöfunktionerna. Även Natura 2000-områden⁴¹ nämns kopplat till insatser för tillgängliggörande, bland annat av Länsstyrelsen i Jönköpings län. I Länsstyrelsen Stockholms bildande av

⁴⁰ Kulturresevat redovisas under kap. 2.2.1, sid. 23-24.

⁴¹ Naturvårdsverkets hemsida (20141209) om Natura 2000-områden: "Natura 2000 omfattar värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. Majoriteten av Natura 2000-områdena är skyddade som nationalpark eller naturresevat, men ytterligare områden kommer att behöva fullständigt skydd som naturresevat."

naturreservatet Lovö har kulturmiljöfrågorna fått stort utrymme i reservatsbeslutet. Fokus har legat på delaktighet och samarbeten med boenden, brukare, hembygdsföreningar m.fl., enligt Länsstyrelsen Stockholm. Medel ur landsbygdsprogrammet har använts. Samverkansarbete kring ”gröna kilar”⁴² bedrivs i Stockholms län. Detta involverar Naturskyddsföreningen, TMR, berörda kommuner och Länsstyrelsen Stockholm.

Länsstyrelsen Jämtlands län har deltagit i projektet *Fjällandskap: betydelsen av kulturella ekosystemtjänster*, samt INTERREG-projektet *Utmarksbete – ett biologiskt kulturarv som resurs för en hållbar framtid*. Projektet bedöms bidra till uppfyllelsen av målet om en helhetssyn på landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra). Länsstyrelsen i Jönköpings län avser att initiera ett projekt som syftar till att utveckla perspektiven på begreppet ekosystemtjänster ur ett kulturmiljöperspektiv.

Miljömålsarbete

Tolv länsstyrelser nämner kopplingarna mellan miljö kvalitetsmålen och målen för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelserna tar fram åtgärdsprogram för att uppnå olika miljömål som även bedöms bidra till uppfyllelsen av målen för kulturmiljöarbetet. Programmen tas fram i samverkan med berörda aktörer i länet. En länsstyrelse skriver att: ”man kan anta att miljömålsarbetet har en betydelse för att insatser för kulturmiljön kan ske inom andra politikområden”. Miljömål som återkommer i länsstyrelsernas svar är t.ex. miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag, Storslagen fjällmiljö, Rikt odlingslandskap. En länsstyrelse nämner att kopplingarna mellan miljömålssystemet främst sker till det första målet om ett hållbart samhälle med en mångfald kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas, samt till det fjärde målet om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

⁴² Stockholms läns landstings hemsida (20141209) om gröna kilar: ”De så kallade gröna kilarna ligger på 3-5 mils avstånd från regioncentrum och är oskattbara för människors välbefinnande. Här finns möjlighet till friluftsliv och rekreation och man kan njuta av tystnad och naturupplevelser. Kilarna är också mycket viktiga för den biologiska mångfalden och har stora kulturhistoriska värden.”

Länsstyrelsen i Jönköpings län skriver att de för närvarande diskuterar nya åtgärder för miljömålet God byggd miljö. Även Länsstyrelsen i Norrbottens län nämner detta mål. Bland annat drivs ett projekt om modernismens vardagsmiljöer inom ramen för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö i Norrbottens län. Projektet syftar till att kartlägga lokalsamhällets attityder till och medvetenhet om den moderna bebyggelsens kulturhistoriska värden och uppges bidra till uppfyllelsen av målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två).

Länsstyrelsen i Västerbotten anser: ”att den stora samstämmigheten mellan kulturmiljömålen och miljö kvalitetsmålen är en möjlighet att skapa synergier mellan kulturmiljövården och andra politikområden. Exempel på redan genomförda eller pågående insatser där miljömålen antas ha haft en avgörande betydelse för att resurser kommit kulturmiljöarbetet till godo är t.ex. landsbygdsprogrammet, skogsområdet och även inom vattenområdet. I kulturmiljöarbetet för en hållbar samhällsutveckling finns det tydliga strategiska kopplingar till miljöområdet och därmed kan man anta att miljömålsarbetet har en betydelse för att insatser för kulturmiljön kan ske inom andra politikområden.”

Flera länsstyrelser planerar fortsatta insatser inom miljömålsarbetet som kopplar till kulturmiljöarbete, och att bidra till uppfyllelsen av de nya målen för området. Bland annat avser Länsstyrelsen Kalmar län att fortsätta driva frågan om kulturmiljöns betydelse i miljömålsarbetet, inom RUS och på egen hand.

Vattenförvaltning

Miljömålen och vattendirektivet uppges vara starkt bidragande orsak till behoven av satsningar på de vattenanknutna kulturmiljöerna. Flera länsstyrelser har genomfört inventeringar av kulturhistoriska lämningar i vattendrag, bland annat Länsstyrelsen Blekinge län. Arbetet har inneburit samverkan inom länsstyrelsen, med kommuner och med andra myndigheter samt fastighetsägare. Arbetet ger,

enligt Länsstyrelsen Blekinge län möjlighet för kulturmiljön ska tas tillvara i samhällsutvecklingen (mål fyra). Länsstyrelsen Östergötland har genomfört inventeringar och utredningar inom projektet ”Kulturmiljö och vattenförvaltning – planeringsunderlag för Södra Östersjöns vattendistrikt”. Detta avser Länsstyrelsen Östergötland att fortsätta utveckla under åren 2014-2015.

Länsstyrelsen Hallands län nämner den regionala satsningen *Vårda Vattendragens Kulturarv*. Arbetet involverar nio länsstyrelser⁴³ och innebär dels informationsinsatser med faktablad och broschyrer, dels praktiska åtgärder för vattenanknuten bebyggelse, kulturhistoriska lämningar. Huvudsakligen anser Länsstyrelsen Hallands län att arbetet bidrar till målet om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett). Även Länsstyrelsen i Jönköpings län har under åren 2013-2014 varit involverat projektet *Vårda vattendragens kulturarv*, samt med andra projekt⁴⁴ som syftar till att ta fram kunskap om vattennära kulturmiljöer. Projekten drivs med ekonomiskt stöd från Riksantikvarieämbetet och Hav- och vattenmyndigheten. Länsstyrelsen i Jönköpings län avser att fortsatt arbeta med detta, förutsatt tillgång till medel.

Projektet *VaKul* involverar fem länsstyrelser inom Västerhavets avrinningsområde, bland annat Länsstyrelsen Värmland. Syftet är att ta fram bättre kunskapsunderlag för länets vattenanknutna kulturmiljöer. Länsstyrelsen Stockholm har bl.a. genomfört en inventering av länets dammar i samverkan med Stockholms läns museum. Resultaten presenteras i en databas för att resultaten ska komma länsstyrelsen och vattenmyndigheten till godo. Länsstyrelsen i Gotlands län planerar för vårdinsatser och information kring kulturmiljöer med anknytning till vatten: insjöar, vattendrag och ev. kust. Även Länsstyrelsen i Jönköpings län planerar att fortsätta med det påbörjade arbetet inom *Vårda vattendragens kulturarv*, bland annat planeras seminarium och föreläsningar. Dialog med Havs- och vattenmyndigheten pågår om utbildningsinsats för dem om vattenanknutna

⁴³ Länsstyrelsen Skåne, Halland, Västra Götaland, Blekinge, Kalmar, Kronoberg, Jönköping, Östergötland och Gotland.

⁴⁴ Bland annat *Kultur Aqua*, *VaKul* och *SÖVD*.

kulturmiljöer. Länsstyrelsen i Jönköping skriver att det på längre sikt finns behov av ökad samverkan och ökat informationsutbyte både inom och mellan myndigheter, länsstyrelser och kommuner på lokal nivå med ett avrinningsområdesperspektiv. Avseende internt utvecklingsarbete uppger Länsstyrelsen i Kronobergs län att de och länsstyrelserna i Blekinge och Skåne gemensamt tar fram en rutin för ärenden som rör vattenvården.

Klimat och energi

Länsstyrelsen Hallands län har tagit fram en kunskapssammanställning med ny information om vindkraft och kulturmiljöer. Projektet finansieras med medel från Energimyndigheten och anses bidra till målet om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra).

Vid Länsstyrelsen i Örebro har en policy för vindkraft tagits fram. I detta arbete har kulturmiljövården vid länsstyrelsen involverats. Länsstyrelsen Stockholm län planerar ett långsiktigt arbete med riskanalyser avseende klimatförändringarnas inverkan på kulturmiljön. Området ses som ett fokusområde åren 2014-2015. Länsstyrelsen Dalarna driver projektet *Kris - kulturmiljö - klimathot*, som syftar till att få mer kunskaper och hitta metoder för att identifiera och skydda kulturarv/kulturmiljöer. Projektet finansieras via Myndigheten för delaktighet (MSB). Samverkan sker mellan Mora kommun, Räddningstjänsten, Zornmuseet och Riksantikvarieämbetet.

Arbete som inom naturvård, samt miljö- och hälsoskydd och energi och klimat uppges bidra till de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Detta kan avse t.ex.:

- Miljömålsarbete
- Insatser och aktiviteter inom vattenförvaltning och kulturmiljöer, t.ex. projektet *Vårda Vattendragens kulturarv*
- Kunskapssammanställningar i samband med vindkraftsutbyggnader
- Projekt om skydd av kulturmiljöer i samband med klimatförändringar

2.2.5 Lantbruk och landsbygd, samt regional tillväxt

Länsstyrelserna nämner att flera insatser som bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet har finansierats genom medel från landsbygdsprogrammet. Exempel är restaureringar av överloppsbyggnader, vattenkvarnar, kvarnar, enskild rådgivning, kurser och stöd till hembygdsgårdar. Länsstyrelsen i Kalmar län redovisar att rådgivning och uppsökande verksamhet med inriktning på miljöersättningarna för betesmarker och slätterängar, samt restaurering av betesmarker, har genomförts. Rådgivningen syftar till att höja målgruppens kunskap om och förståelse för kulturlämningar som finns i odlingslandskapet. Samverkan med markägare och kurser om vård av fornlämningar, bidrar enligt Länsstyrelsen Västra Götalands län till människors delaktighet i kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen i Jönköpings län nämner att de under åren 2013-2014 har tagit fram en landskapsstrategi inklusive grön infrastruktur.

Flera länsstyrelser tar även upp det nya landsbygdsprogrammet för kommande period, och att färre insatser finns för kulturmiljöer. Länsstyrelsernas arbete fortgår dock med att ta fram en regional handlingsplan, rådgivning m.m. samt arbete med utveckling av besöksmål. Ersättningarna för natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet har fördelats fram till år 2013. Från år 2014 har det inte gått att förlänga åtaganden inom stödet och nya ansökningar har inte varit möjliga.

Relaterat till det planerade arbetet inom landsbygdsutveckling nämner flera länsstyrelser de nya satsningarna inom landsbygdsprogrammet, enligt budgetpropositionen för år 2015. Till exempel att satsningen på 80 miljoner kronor inom landsbygdsprogrammet till hembygdsgårdar kommer att innebära samverkan inom länsstyrelsen samt troligen även med Region Östergötland. De nya riktade satsningarna inom landsbygdsprogrammet kan innebära möjligheter att arbeta utvecklande med kulturmiljömålets inriktningar för social sammanhållning. Kalmar uppger att detta kommer att kräva samordning och erfarenhetsutbyte.

Länsstyrelsen i Gotlands län uppger att det är de regionala tillväxtmedlen (1:1 Anslag till Regionala tillväxtåtgärder) och kulturmiljövårdsanslaget (7:2) som främst används för att bidra till uppfyllandet av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen i Gotlands län har använt regionala utvecklingsmedel för att marknadsföra och utveckla verksamheten vid kulturresevatet Norrby. Länsstyrelsen i Gotlands län avser att arbeta för att kulturmiljöfrågorna ska ses som en tvärfråga – både inom länsstyrelsen och utanför, och visa på att kulturmiljöfrågorna har en potential för den regionala utvecklingen och för hela Gotland.

I Dalarnas län fortgår pågående satsningar inom regional tillväxt. Detta innebär bland annat en satsning på besöksnäringen, och i synnerhet i världsavet Falun, samt Bergslagsatsningen. Länsstyrelsen i Dalarnas län skriver att besöksnäringen till stora delar har kulturmiljön som ram och förutsättning. Samverkan sker med kommuner, föreningar, företag och privatpersoner. Arbetet engagerar flera delar av länsstyrelsen. KVM-anslaget beskrivs ha stor betydelse för detta arbete. Ett samarbete med Region Dalarna och Högskolan Dalarna har inletts med syfte att intensifiera och förbättra forskningen om besöksnäringen och dess förhållande till kulturmiljöer. De skriver även att de stöd som har funnits inom landsbygdsprogrammet fram till år 2014 har betytt mycket för bevarande och brukande av kulturmiljöer, och för möjligheten att utveckla dem för besöksnäringen.

I Stockholms län har arbetet med den regionala utvecklingsplanen inletts. För kulturmiljöarbetet i länet anser Länsstyrelsen i Stockholm att det är en viktig fråga huruvida kulturmiljöfrågorna kan ges en mer framträdande roll i den nya planen.

Arbete inom lantbruk, landsbygd som uppges bidra till de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet genomförs ofta med stöd ur landsbygdsprogrammet. Insatser kan avse t.ex.:

- Miljöersättningar för slåtterängar och betesmarker samt rådgivning relaterat till detta

- Restaureringar av överloppsbyggnader, vattenkvarnar m.m.
- Kurser och utbildningar
- Satsningen med 80 miljoner kronor på hembygdsgårdar

Inom regional tillväxt används regionala tillväxtmedel (1;1 anslag till regionala tillväxtåtgärder) till insatser som bedöms bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Satsningarna fokuserar på utveckling av kulturmiljöer inom besöksnäringen, t.ex. restaureringar, marknadsföring och utveckling av verksamheten.

2.2.6 Kultursamverkansmodellen och samverkan med regionala museer

Ett antal länsstyrelser tar även upp samverkan med region eller landsting inom kultursamverkansmodellen och kring den regionala kulturplanen. Enligt flera länsstyrelsers redovisningar inkluderas även läns museet i detta arbete.

Länsstyrelsen i Jönköpings län nämner länets nya kulturplan i vilken kulturmiljöarbetet behöver lyftas fram på ett tydligt sätt så att det framgår vad landstinget vill åstadkomma med kulturmiljöfrågor, bland annat beträffande kulturresevatnen. Länsstyrelsen är här remissinstans.

Flera länsstyrelser nämner även samverkan med läns museet eller motsvarande regionala museer. Länsstyrelsen i Värmland skriver t.ex. att de avser att fördjupa och formalisera samverkan med Region Värmland och läns museet. Länsstyrelsen i Dalarna skriver att samarbetsprojekten med Region Dalarna, Landstinget Dalarna och Dalarnas museum kommer att ha resulterat i flera olika projekt och nya samarbetsytter.

Länsstyrelsen i Västerbotten skriver med bäring på det regionala kulturmiljöarbetet: ”Att uppnå effektiv samverkan för att uppnå de nationella målen är inte helt lätt. Den regionala kulturmiljöarenan har förändrats under senare tid och länets museer har egna agendor, andra målsättningar och saknar den styrning som Länsstyrelsen har. Kulturmiljövårdande arbete är inte på samma sätt

som förr en självklar del av museiverksamheten utan har blivit något man tar betalt för.”

Sammanfattningsvis nämner ett antal länsstyrelser samverkan med regioner eller landsting inom kultursamverkansmodellen och kring den regionala kulturplanen, samt samverkan med läns museet eller motsvarande.

2.3 Förutsättningar – möjligheter och utmaningar för att bidra till målens uppfyllelse

Länsstyrelserna tillfrågades vilka förutsättningar (möjligheter och hinder) de ser för att kunna utveckla sitt arbete på tre till fem års sikt för att ytterligare kunna bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.

2.3.1 Sektorsövergripande arbete och samverkan

Behovet av fördjupat tvärsektorielt arbete inom länsstyrelsen samt med externa aktörer, t.ex. kommuner, länsmuseum eller motsvarande museer, regionen, andra myndigheter samt civila samhället, lyfts fram av sexton länsstyrelser. De framhåller bland annat även vikten av att göra de nya nationella målen kända för fler områden inom länsstyrelsen samt externt. En länsstyrelse skriver att: "Det tvärsektorieella är troligen kulturmiljös viktigaste fråga i förhållande till nationella målen - bl.a. eftersom styrmedlen är så begränsade och målen bygger på att alla i sina verksamheter/utövande tar ansvar för kulturmiljön."

Önskemål om att eller fortsätta arbetet inom kulturmiljöforum lyfts särskilt av sex länsstyrelser. Bland annat att strategiska samtal om målen skulle kunna föras inom kulturmiljöforum, samt att bidra i Vision kulturmiljö inom Riksantikvarieämbetets regeringsuppdrag *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*. En länsstyrelse skriver att det på längre sikt vore önskvärt att utveckla projektverksamhet som möjliggör tematiskt arbete i samverkan med många aktörer och gärna flera länsstyrelser i likhet med *Vårda Vattendragens Kulturarv*. Länsstyrelsen i Skåne

svarar att: ”Goda förutsättningar finns för samverkan utifrån de nya nationella målen, internt som externt”. Vidare anser de att intern förankring av kulturmiljöarbetet på länsstyrelsen är en förutsättning för att få ett brett genomslag utåt. De anser även att det är av vikt att länsstyrelsen söker sig till andra arenor än de traditionellt kulturmiljöbaserade, t.ex. regional tillväxt eller samverkan med aktörer inom social hållbarhet.

2.3.2 Andra mål och styrmedel för verksamheten

Ett annat tänkbart hinder som framkommer i länsstyrelsernas redovisningar är att insatserna inom kulturarvsområdet även ska genomföras i samklang med politiska målsättningar inom andra sakområden, länets strategier och specifika förutsättningar. Att andra mål (politiska) styr inom vissa områden mer än de nationella målen. Ett hinder uppges även vara att de nationella målen för kulturmiljöarbetet inte är särskilt kända, eller rentav okända, i länsstyrelsens övriga verksamheter. En länsstyrelse skriver att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet är självklara för kultur- och samhällsbyggnadsenhetens medarbetare, men att de på andra enheter delvis konkurrerar med mål för andra verksamheter. En länsstyrelse skriver att: ”Tydliga uppdrag från regering och riksdag underlättar/påverkar möjligheten att prioritera kulturmiljöarbetet inom myndigheten.”

Hinder uppges även finnas i det legala systemets konstruktion. En länsstyrelse uppger: ”att KML är en egen lagstiftning och inte tydligt integrerats i MB- och PBL systemet vilket medför dubbla prövningssystem”, en annan länsstyrelse anser att ”Kulturmiljölagens utformning som stopplag med objektorientering utan en helhetssyn på landskapet försvårar möjligheten att få gehör för kulturmiljövårdens frågor. Den dåliga koordineringen mellan kulturmiljölagen och plan- och bygglagen utgör även den ett problem.”

2.3.3 Utvecklingsområden – målet om människors delaktighet och målet om ett inkluderande samhälle

Som ett utvecklingsområde har Länsstyrelsen Blekinge län identifierat ett behov i arbetet med målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljö (mål två) samt målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre). För att bättre uppfylla dessa mål behöver länsstyrelsen kunna prioritera kunskapsförmedling och information i ökad utsträckning, enligt deras redovisning. Även Länsstyrelsen Stockholm tar upp mål två och tre som ”mer komplicerade utifrån Länsstyrelsens uppdrag”. De skriver att samtidigt som målen uppfattas som självklara utgångspunkter för myndighetsarbetet, uppfattas myndighetens roll som mer otydlig i relation till dessa mål. Stor medvetenhet finns bland medarbetare, men Länsstyrelsen Stockholm skriver att mycket finns kvar att göra på området och att den länsstyrelsegemensamma satsningen kalejdoskop har varit ett projekt i rätt riktning.

”Olika mål har haft olika mycket genomslag i verksamheten”, enligt Länsstyrelsen Värmland. De skriver att: ”Genom den löpande tillstånds- och samrådsfrågor har vi traditionellt sett hittills har arbetat mycket med verksamhet som ryms inom målet ’Ett hållbart samhälle med en mångfald kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas’”.

2.3.4 Kompetens- och metodutveckling

Kompetens- och/eller metodutveckling efterfrågas av sju länsstyrelser avseende uppföljning och utvärdering av målens uppfyllelse. Bland annat ser Länsstyrelsen i Hallands län ett behov av kompetens- och metodutveckling för att kunna arbeta fördjupat med de nya målen för kulturmiljöarbetet och att Riksantikvarieämbetet har en viktig roll i detta. En länsstyrelse anser att: ”Kompetensutveckling med utgångspunkt i de nationella målen är viktigt för att nå framgång”. Nya initiativ behövs från Riksantikvarieämbetet, liksom inom kulturmiljöforum, enligt några

länsstyrelser. Flera länsstyrelser framhåller Kulturmiljöforum som en bra plattform för att diskutera metod- och kompetensutveckling.

2.3.5 Personella och ekonomiska förutsättningar

Sjutton länsstyrelser anser att de personella och ekonomiska förutsättningarna är ett hinder för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Några lyfter t.ex. det strategiska arbetet som de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet innebär som resurskrävande, samt att resurserna är för små för att arbeta strategiskt, att mycket tid går till ärendehantering och handläggning, vilket begränsar möjligheten att driva kommunikativt och offensivt kulturmiljöarbete, och därmed bidra till målens uppfyllelse. T.ex. skriver en länsstyrelse att ”De nya målen kan uppfattas som ett breddat uppdrag till länsstyrelsen att verka för ökat genomslag för kulturmiljöarbetet utanför den traditionella myndighetssfären. I sammanhanget bör framhållas att det är mycket resurskrävande att arbeta upp nya nätverk och arbetssätt.” En annan länsstyrelse anser att: ”De förändringar som speglas i de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet är (kan ses som) strukturella därför kommer de nya nationella målen ta lång tid att uppnå. Detta arbete kommer därför kräva extra resurser och tid.”

Även de ekonomiska möjligheterna inom olika stödsystem, KMV-anslaget i synnerhet, men även landsbygdsprogrammet, lyfts från flera länsstyrelser som viktiga förutsättningar. Att anslagsnivåerna påverkar möjligheten att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen. Länsstyrelsen Skåne uppger att de på sikt önskar att i samverkan med Region Skåne och Riksantikvarieämbetet m.fl. undersöka möjligheten att utvärdera fördelningen av ekonomiska styrmedel – såväl egna som externa, i syfte att se om det finns möjlighet att omfördela delar av medlen från den traditionella kulturmiljövrården till insatser med fokus på hållbar utveckling, allas delaktighet, inkludering och en helhetssyn på landskapet.

Något som framkommer i flera redovisningar är behov av tvärsektorielt arbete och samverkan, nationell samordning, samt kompetens- och metodutveckling för att bidra till målens uppfyllelse på tre-fem års sikt. Möjliga utvecklingsområden utifrån vissa mål, de personella och ekonomiska förutsättningarna, samt andra politiska målsättningar nationellt och i regionala strategier m.m. framkommer även i redovisningarna.

Som en förutsättning för att bidra till målens uppfyllelse uppges utökat tvärsektorielt arbete och samverkan vara av vikt. Både inom länsstyrelserna samt med externa aktörer som statliga myndigheter, kommuner, regioner/landsting samt aktörer inom det civila samhället. I detta ingår att göra målen mer kända inom länsstyrelsen och för andra aktörer enligt ovan. Ett annat hinder för att bidra till målens uppfyllelse kan vara att arbetet för att bidra till målen för kulturmiljöarbetets uppfyllelse ska genomföras i samklang med andra mål inom länsstyrelsernas verksamheter. Tydliga uppdrag från regering och Riksdag underlättar för att kunna prioritera kulturmiljöarbete brett inom länsstyrelsen.

För att ytterligare bidra till uppfyllelsen av målen för kulturmiljöarbete identifieras behov av utvecklingsarbete avseende målen om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två) samt om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

Länsstyrelserna anser även att de nya nationella målen kan ses som ett breddat uppdrag för länsstyrelserna att verka för ett ökat genomslag för kulturmiljöarbetet utanför "den traditionella myndighetsfären", men att sådant arbete innebär strategiskt arbete vilket är tids- och därmed resurskrävande.

2.4 Målen i planering och uppföljning av länsstyrelsens verksamheter

I anvisningarna till länsstyrelserna ställdes två frågor om målen i planering och uppföljning av verksamheten:

- Om målen *kan* brytas ner i uppföljningsbara delar och användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten, på vilket sätt och vilka fördelar och/eller vilka hinder och förutsättningar som länsstyrelsen ser med detta/ett sådant arbetsätt.

- om länsstyrelserna under 2013-2014 *har använt* målen i planeringen, samt övervägt hur de kan användas i uppföljningen av verksamheten, och i så fall detta arbete har bedrivits.

2.4.1 Förutsättningar och utmaningar

Tolv länsstyrelser är positiva till att bryta ner målen i delar och att använda dem i planeringen och uppföljningen av verksamheten. Dessa tolv är dock inte odelat positiva, utan reservationer finns främst relaterat till uppföljningen och att bryta ner målen i uppföljningsbara delar. Av de nio länsstyrelser som är mer tveksamma till, eller delvis anser att målen kan användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten har även de invändningar som vanligen relaterar till uppföljning och/eller att bryta ner målen i uppföljningsbara delar. Av de tolv som är positiva till att använda målen i planeringen och uppföljningen lämnar åtta länsstyrelser förslag på hur detta skulle kunna ske. Detaljeringsgraden för dessa exempel varierar. Av de nio länsstyrelser som är tveksamma till detta, eller endast ser att målen delvis kan användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten, lämnar två exempel på hur det skulle kunna göras.

Länsstyrelserna ser sammantaget flera fördelar:

- Det dagliga arbetet underlättas samt att uppföljning och utvärdering av verksamheten blir tydligare.
- Om målen används vägledande för verksamhetsplanering och uppföljning kan de samlande resultaten av kulturmiljöarbetet utvärderas på ett mer konstruktivt sätt och brister i verksamheten kan uppmärksammas och åtgärdas.
- Utan uppföljning är det svårt att visa om och hur verksamheten leder fram till målen.
- Uppföljningen kan vara ett stöd till länsstyrelsen vid prioritering inom verksamheten.
- Bryts målen ned i uppföljningsbara delar kan de tydligare fungera som ett operativt verktyg i det dagliga arbetet än föregående mål har gjort.

- Målen kan bidra med nya perspektiv och infallsvinklar på den pågående verksamheten samt stimulera till att ompröva verksamheter och åtaganden
- Bryts de nya nationella målen ned i uppföljningsbara delar kan det bidra till för ökad måluppfyllelse.
- Att förutsättningarna för ett framgångsrikt kulturmiljöarbete kräver konkret förhållningssätt och uppföljning och redovisning i förhållande till uppställda mål. Indikatorerna inom kulturmiljöarbetet⁴⁵ skulle därför kunna utvecklas med att omfatta även de nya perspektiven i kulturmiljömålen.

Flera länsstyrelser har identifierat svårigheter med att bryta ner målen i uppföljningsbara delar och använda dem i planeringen och uppföljningen av verksamheten. Detta gäller även de länsstyrelser som uppger att de är positiva till att använda målen i planeringen och uppföljningen av verksamheten samt bryta ner målen i uppföljningsbara delar. Framförallt betonas svårigheter med att följa upp och mäta resultat av eventuella måluppfyllelser baserat på ett kvalitativt arbete. Svårigheterna handlar också om att det finns många tänkbara lösningar för att nå målen, vilka i sin tur kan kräva olika system för uppföljning. Denna länsstyrelse anser dock att målen kan brytas ner i konkreta aktiviteter för länsstyrelsernas dagliga myndighetsutövning om syftet är att länsstyrelsernas verksamheter ska bedrivas med målen som utgångspunkt. Delvis liknande resonemang är andra länsstyrelser inne på i sina redovisningar, men med en delvis annan slutsats: ”Målens breda anslag ger utrymme för en mängd olika strategiska val avseende verksamhetens inriktning, som på olika sätt leder till god måluppfyllelse. Uppföljning utifrån målen måste därför troligen bli av mer uttalad kvalitativ art.” Denna länsstyrelse bedömer även att målen kommer att kunna få stor vägledande betydelse vid verksamhetsplanering, uppföljning etc., men är mer tveksam till möjligheten att bryta ner målen i enskilda, uppföljningsbara parametrar som fungerar för att bedöma måluppfyllelsen. Farhågor finns även avseende att de delar

---

⁴⁵ Här tolkat som indikatorerna inom miljömålssystemet med koppling till kulturmiljö.

av målen som är svårare att göra tydlig uppföljning av, får stå tillbaka för insatser och arbete som lämpar sig bättre för uppföljning.

Risker och utmaningar samlat utifrån länsstyrelsernas svar:

- Uppföljningen kan inte bli heltäckande: målen kan endast delvis brytas ner och konkretiseras, och spegla målen till viss grad,
- Målen är svåra att mäta kvantitativt
- Tappar helhetssyn till förmån för delperspektiv/Ett delmålssystem kan verka försvårande och komplicerar arbetet med att uppnå en helhet
- Uppföljningen måste ha ett klart syfte/ett tydligt mål, då uppföljning tar tid och resurser
- Kännedom om kulturmiljöernas tillstånd är en förutsättning för att bedöma om målen är uppnådda – i dag saknas kännedom om kulturmiljöns tillstånd
- De nationella målen är lite diffusa och går i varandra, och är därmed svåra att tolka/bryta ner i delar
- Uppföljningen bör samordnas nationellt för att få jämförbara data mellan län och år – för detta krävs anvisningar, metoder och att ansvarsfrågan är utredd (se vidare nedan)

Uppföljning som görs med hjälp av tydliga, konkreta indikatorer som är möjliga att utvärdera och efterfråga, samt ”tydligare metoder” behövs för att utvärdera kulturmiljöarbetet och målens uppfyllelse, enligt svar från länsstyrelserna. Även önskemål finns på att målens begrepp definieras och konkretiseras. En länsstyrelse anser att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet snarare ska tillämpas i hela kulturmiljöarbetet än i enskilda projekt. Det kan därför vara svårt att bryta ner dessa i tydliga och uppföljningsbara delmål som kan ligga till grund för planeringen av kulturmiljöarbetet. Dock skulle det kunna vara möjligt att arbeta med indikatorer för uppföljning som kan visa om kulturmiljöarbetet utförs i den anda som målen avser så som fallet är i miljömålsarbetet. I viss mån skulle också samordning mellan dessa målsystem kunna vara tänkbar.

Att få en kvalitativ och kvantitativ mätning som kan bli jämförbar mellan olika år och mellan olika län efterfrågas men uppfattas av flera länsstyrelser som en utmaning. Det krävs tydliga direktiv och anvisningar för att länsstyrelserna ska följa upp sina verksamheter på ett likartat sätt. Några länsstyrelser efterfrågar att metoder tas fram på nationell nivå för att få en mer samlad bild av kulturmiljöarbetet och tillståndet i kulturmiljön. Något som lyfts fram i några svar är även att om uppföljningen ska ske på nationell nivå är det viktigt att ansvarsfrågan för uppföljning är tydligt utredd.

En länsstyrelse svarar att: ”Man kan dock fråga sig om en mer omfattande uppföljning med nationellt jämförbar statistik och värden är önskvärd med tanke på de personella resurser de kräver. Uppföljningar i större skala kan paradoxalt nog leda till att sektorn tappar fokus och kraft från det viktiga arbetet i att skapa goda förutsättningar för ett offensivt kulturmiljöarbete!”

Länsstyrelserna är generellt sätt positiva till att bryta ner målen i delar och att använda dem i planeringen och uppföljningen av verksamheten. Det finns dock länsstyrelser som motsätter sig detta i några avseenden. Fördelar med att bryta ner målen och att använda de i planering och uppföljning uppges vara:

- Det kan underlätta i det dagliga arbetet.
- Kulturmiljöarbetet kan utvärderas mer konstruktivt.
- Uppföljning kan vara ett stöd vid prioritering av verksamheten.
- Det kan bidra till ökad måluppfyllelse.
- Målen kan fungera som ett operativt verktyg i jämförelse med tidigare mål för området.

Utmaningar avseende att bryta ner målen i uppföljningsbara delar och att använda dem i planeringen och uppföljningen av verksamheten uppges bland annat vara:

- Svårigheter att följa upp och mäta resultat av eventuella måluppfyllelser baserat på kvalitativt arbete.
- Att det finns många tänkbara lösningar för att nå målen, vilket kan kräva olika system för uppföljning.
- Att de delar av målen som är svårare att göra tydlig uppföljning av, får stå tillbaka för insatser och arbete som lämpar sig bättre för uppföljning.

- Uppföljningen kan inte bli heltäckande: målen kan endast delvis brytas ner och konkretiseras, och spegla målen till viss grad.
- Risk att en helhetsyn förloras till förmån för delperspektiv.
- Uppföljningen måste ha ett klart syfte/ett tydligt mål, då uppföljning tar tid och resurser.
- De nationella målen är lite diffusa och går i varandra, och är därmed svåra att tolka/bryta ner i delar.

Nationell samordning avseende att följa upp måluppfyllelsen efterfrågas.

Att få en kvalitativ och kvantitativ mätning som kan bli jämförbar mellan olika år och mellan olika län efterfrågas men uppfattas av flera länsstyrelser som en utmaning. Det krävs tydliga direktiv och anvisningar för att länsstyrelserna ska följa upp sina verksamheter på ett likartat sätt. Några länsstyrelser efterfrågar att metoder tas fram på nationell nivå för att få en mer samlad bild av kulturmiljöarbetet och tillståndet i kulturmiljön.

2.4.4 Hur målen kan användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten

I detta avsnitt följer ett antal förslag från hur länsstyrelserna ser att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet kan användas i den generella planeringen av verksamheten.

Som exempel på ett arbetssätt planerar en länsstyrelse att ta fram en femårig strategi som utgår från de nya nationella målen. Den årliga verksamhetsplanen kommer att ta utgångspunkt i strategin och ytterligare förtydliganden kan ske genom delstrategier/handlingsprogram (t.ex. arkeologiska handlingsprogram, fornvårdsprogram, strategi för byggnadsminnen) samt genom att upprätta processbeskrivningar.

Sammanställning över hur målen kan användas i uppföljningen av verksamheten:

- Målen kan brytas ner och formuleras i uppföljningsbara delar i de olika aktiviteter projektbeskrivningar och rapporteringar, samt i verksamhetsplanen (VP) som länsstyrelserna genomför och planerar. I

detta kan även eventuella delar av de nationella målen som i dag inte finns företrädda i verksamheten identifieras.

- Antalet indikatorer kan utökas i årsredovisningen som omfattar de nya perspektiven i målen för kulturmiljöarbetet.
- I Källa kan verksamheten kopplad till KMV-anslaget följas upp⁴⁶.
- Alla former av beslut som länsstyrelserna skriver är möjliga att följa upp.
- I regionala kulturmiljöprogram kan det för varje mål finnas ett antal utpekade aktiviteter och åtgärder för att nå målen.
- Genom att ta in målen för kulturmiljöarbetet i skötselplaner samt vård- och underhållsplaner och upprätta strategier/handlingsprogram med aktiviteter och uppföljningsindikatorer.
- Uppföljning görs kontinuerligt genom besiktningar, tillsyn, rapportgranskning osv varvid de nationella målen för kulturmiljöarbetet utgör en norm.
- I ledningssystem (t.ex. Stratsys) finns möjlighet att koppla mål, uppdrag och aktiviteter.
- Med hjälp av balanserade styrkort.

”Uppföljning görs utifrån ekonomi, handläggningstider, resurser, uppdrag enligt regleringsbrev, samt uppsatta mål (utgående från länsstyrelsens strategi) och aktiviteter i verksamhetsplanen. Uppföljning av nationella kulturmiljömål utförs inte som en del av denna uppföljning, men skulle kunna redovisas skriftligen till Riksantikvarieämbetet i form av en sammanfattning av utförda insatser och akt under året”, enligt en redovisning. Flera andra länsstyrelser lyfter att redovisningen bör ske i årsredovisningen, med t.ex. ett utökat antal uppföljningsbara indikatorer, som omfattar de nya perspektiven i målen. Ett sådant arbetssätt skulle utveckla nuvarande ordning, som i dag endast omfattar antal skyddsobjekt i länet och

---

⁴⁶ En länsstyrelse nämner att det nya stödsystem som på sikt ska ersätta ”Källa” borde kunna utvecklas för styrning och uppföljning av länsstyrelsernas arbete med målen för kulturmiljöarbetet.

exempelvis inte antalet interna samrådsärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen, enligt länsstyrelsen.

Exempel på hur målen kan användas i den generella planeringen och uppföljningen av verksamheten:

- Genom framtagande av fleråriga strategier där målen är en utgångspunkt.
- Målen kan brytas ner och formuleras i uppföljningsbara delar i de olika aktiviteter projektbeskrivningar och rapporteringar, samt i verksamhetsplanen (VP) som länsstyrelserna genomför och planerar.
- Antalet indikatorer kan utökas i årsredovisningen som omfattar de nya perspektiven i målen för kulturmiljöarbetet.
- I Källa kan verksamheten kopplad till KVM-anslaget följas upp.
- Alla former av beslut som länsstyrelserna skriver är möjliga att följa upp.
- I regionala kulturmiljöprogram kan det för varje mål finnas ett antal utpekade aktiviteter och åtgärder för att nå målen.
- Uppföljning görs kontinuerligt genom besiktningar, tillsyn, rapportgranskning osv varvid de nationella målen för kulturmiljöarbetet utgör en norm.
- I ledningssystem (t.ex. Stratsys) finns möjlighet att koppla mål, uppdrag och aktiviteter.
- Med hjälp av balanserade styrkort.

2.4.5 Exempel på arbetssätt/tankesätt utifrån respektive mål

Ett antal länsstyrelser lämnade förslag utifrån respektive mål på hur de nya nationella målen skulle kunna brytas ner i uppföljningsbara delar och användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten. Huvuddragen sammanfattas nedan.

Checklistan för inkluderande ärendehandläggning⁴⁷, samt klarspråksgranskning av beslut och andra texter är exempel på metoder eller verktyg som nämns specifikt relaterat till målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två), samt målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre). Flera länsstyrelser poängterar de nya målen för

⁴⁷ Checklistan för inkluderande ärendehandläggning togs fram inom satsningen Kalejdoskop

kulturmiljöarbetets kopplingar till miljömålsarbetet och den uppföljning som görs inom miljömålssystemet. Särskilt målen om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett), samt om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra), anses av en länsstyrelse koppla till miljömålen. Samordning mellan de två målsystemen föreslås av en länsstyrelse som ett tänkbart alternativ, samt att det skulle kunna vara möjligt att arbeta med indikatorer för uppföljning som kan visa om kulturmiljöarbetet utförs i den anda som målen avser så som fallet är i miljömålsarbetet. Två länsstyrelser har valt att bilägga en handling⁴⁸ från RUS⁴⁹. I bilagan framgår bl.a. att: ”Tillståndet i kulturmiljön är okänt och att det är en svårighet att följa upp om det saknas kunskap om vad som händer med kulturmiljön i sig”.

Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas

Målet kan brytas ner och följas upp genom:

- Att samma indikatorer som i miljömålsarbetet används, exempelvis för miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö samt Levande kust och skärgård, eller att
- Konkretisering och fokusering på detta mål kan ske i samband med länsstyrelsens miljömålsarbete.
- Tillståndsprovning och tillsyn utifrån kulturmiljölagen gällande arkeologi, byggnadsminnen och det kyrkliga kulturarvet.

Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön

Målet kan brytas ner och följas upp genom:

⁴⁸ Regional Utveckling & Samverkan i miljömålssystemet (RUS), *Med anledning av länsstyrelsernas redovisning enligt regleringsbrev för 2014 om nationella mål för kulturmiljöarbetet och länsstyrelsernas arbete med att främja kommunernas kulturmiljöarbete (uppdrag 67 och 68)*, ej daterad.

⁴⁹ RUS står för Regional Utveckling & Samverkan i miljömålssystemet. RUS ska svara för länsstyrelsegemensamma uppgifter och samordning mellan olika berörda parter i miljömålssystemet, inklusive nationella myndigheter och kommuner.

- Att följa antal beslut som rör information kring och tillgänglighet till kulturmiljöer, för att fånga i hur hög grad länsstyrelserna verkar för att skapa förutsättningar för delaktighet.
- Att kvalitativt följa upp genom att se på dels typ av insatser (informationsinsatser, rådgivning, utåtriktad projektverksamhet), dels vilka metoder som används.

Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser

Målet kan brytas ner och följas upp genom:

- Att antalet medarbetare som utbildat/fördjupat sig i frågor om inkludering, mångfald redovisas.
- Antal beslut som rör informationsinsatser, kurser, seminarier m.fl. aktiviteter där kulturhistorisk kunskap delges allmänheten redovisas.
- Översyn av urvalen avseende byggnadsminnen, riksintressen, andra "utpekade kulturmiljöer".

En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen

Målet kan brytas ner och följas upp genom:

- Att olika typer av områdesskydd (byggnadsminnen, naturreservat och kulturresevat m.m.) följs upp.
- Att det arbete som sker inom ramen för PBL-systemet rörande kommunernas planläggning av mark och vatten följs upp.

Exempel på hur måluppfyllelsen skulle kunna följas upp:

- Checklistan för inkluderande ärendehandläggning⁵⁰, samt klarspråksgranskning av beslut och andra texter är exempel på metoder eller verktyg som nämns specifikt relaterat till mål två, samt mål tre.
- Uppföljning som görs inom miljömålssystemet nämns särskilt relaterat till mål ett och

⁵⁰ Checklistan för inkluderande ärendehandläggning togs fram inom satsningen Kalejdoskop.

mål fyra.

- Flera länsstyrelser nämner kopplingar till miljömålssystemet som helhet och att det delvis skulle kunna vara tänkbart med samordning mellan de två målområdena.
- Tillståndsprovning och tillsyn utifrån kulturmiljölagen gällande arkeologi, byggnadsminnen och det kyrkliga kulturarvet (mål ett).
- Att följa antal beslut som rör information kring och tillgänglighet till kulturmiljöer, för att fånga i hur hög grad länsstyrelserna verkar för att skapa förutsättningar för delaktighet (mål två).
- Antal beslut som rör informationsinsatser, kurser, seminarier m.fl. aktiviteter där kulturhistorisk kunskap delges allmänheten redovisas (mål tre).
- Att det arbete som sker inom ramen för PBL-systemet rörande kommunernas planläggning av mark och vatten följs upp (mål fyra).

2.4.6 Målen i planeringen av verksamheten 2013 och 2014

Tretton länsstyrelser uppger att de i stort sett har påbörjat att bryta ner och använda målen i planeringen av verksamheten. Detta verkar i huvudsak ha genomförts genom att aktiviteter och delaktiviteter har kopplats till målen i verksamhetsplaneringen (VP) inför år 2014, och att målen är tydligt inplanerade i VP för år 2014. Detta arbete har dock i första hand berört och engagerat kulturmiljöfunktionen på länsstyrelserna. Dock finns undantag där fler enheter/funktioner på länsstyrelsen har berörts och diskussioner har förts brett. Enligt åtta redovisningar har målen inte använts i planeringen av verksamheten för år 2014. Fem av dessa åtta länsstyrelser uppger att detta arbete kommer att ta vid inför 2015. I resterande länsstyrelser redovisningar framgår det inte om de avser att utveckla arbetet relaterat till detta år 2015.

En länsstyrelse skriver att de förhåller sig till de nya nationella målen som del av det ramverk länsstyrelsens verksamhet rör sig inom. Målen har funnits med såväl planering som i uppföljning. I den strategiska utvecklingsplanen har målen varit generella, men att målen i VP och aktivitetsplan har brutits ner och specificerats.

Tre länsstyrelser uppger att de under år 2014 anordnade ”länsgruppsdagar” eller workshops med anledning av uppdraget om de nya nationella målen för

kulturmiljöarbetet och Riksantikvarieämbetets anvisningar avseende detta. Dessa aktiviteter har vanligen inkluderat samtliga medarbetare. Materialet från länsgruppsdagar och workshops har bland annat resulterat i sammanställningar med förslag på gemensamma projekt kommer att hanteras vidare inom ramen för länsstyrelsernas kommande VP-arbete, samt även att en struktur för uppföljningen av målen kommer behöva tas fram i verksamhetsplanen för år 2015.

Målen övergripande struktur och innehåll har även använts som utgångspunkt för en länsstyrelses verksamhetsberättelse för år 2013, samt att det i verksamhetsplanen för år 2014 finns ett uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur målen ytterligare ska kunna omsättas i verksamheten. Syftet med detta upplägg av arbetet uppges att ha varit att få fram underlag för svar på uppdraget om de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, att förankra de nya målen brett inom myndigheten, samt att påbörja ett strategiskt arbete inom myndigheten som kan garantera större genomslag för målen och som kan fungera som underlag för verksamhetsplanering.

Resonemang om att länsstyrelsens arbete redan stämmer överens med de nya målen intentioner, samt att planeringen av kulturmiljöarbetet styrs av många fler faktorer än de nya målen för kulturmiljöarbetet har enligt vissa länsstyrelser medfört att varken särskild planering med anledning av målen eller förändring i metod för uppföljning av genomfört arbete har genomförts. Andra länsstyrelser uppger att det i dagsläget inte finns någon tydlig koppling till de specifika målen för kulturmiljöarbetet för verksamhetsplaneringen och uppföljningen av verksamheten på enhetsnivå, men att det är ”naturligt att en sådan koppling görs från och med 2015”. Verksamhetsplaneringen utgår i vissa län ännu ifrån de kulturpolitiska målen. En annan länsstyrelse uppger att de för år 2014 har tagit fram en handlingsplan för kulturmiljöarbetet, bl.a. utgående från myndighetens strategiska inriktning. Utgångspunkten är, i enlighet med regeringens regleringsbrev och länsstyrelsens direktiv, att nationella målen och regionala intressen ska vägas samman till en väl avstämd helhet som gynnar länets

utveckling. Handlingsplanen har en strategisk inriktning med delvis bäring på de nya nationella målen, även om inte detta varit den huvudsakliga utgångspunkten.

Liknande förklaringar för att arbetet med att använda målen i planeringen och uppföljningen av verksamheten för år 2014 inte har påbörjats ges från andra länsstyrelser. Verksamheten utgår från ett stort antal politikområden, regeringsuppdrag, länsprioriteringar och regionala förutsättningar. I länsstyrelsens verksamhetsplan i detta fall finns för år 2014 aktiviteter som har effekt på de nationella målen⁵¹. Länsstyrelsens verksamhetsuppföljning sker utifrån länsledningens beslut och följer en enhetlig struktur över alla sakområden. Uppföljning görs utifrån ekonomi, handläggningstider, resurser, uppdrag enligt regleringsbrev, samt uppsatta mål (utgående från länsstyrelsens strategi) och aktiviteter i verksamhetsplanen. Uppföljning av nationella kulturmiljömål utförs inte som en del av denna uppföljning, men skulle kunna redovisas skriftligen till Riksantikvarieämbetet i form av en sammanfattning av utförda insatser och akt under året.

Flera länsstyrelser uppger att de i stort sett har påbörjat att bryta ner och använda målen i planeringen av verksamheten. Detta verkar i huvudsak ha genomförts genom att aktiviteter och delaktiviteter har kopplats till målen i verksamhetsplaneringen (VP) inför år 2014, och att målen är tydligt inplanerade i VP för år 2014. Detta arbete har dock i första hand berört och engagerat kulturmiljöfunktionen på länsstyrelserna. Dock finns undantag där fler enheter/funktioner på länsstyrelsen har berörts och diskussioner har förts brett.

Vid vissa länsstyrelser har varken särskild planering med anledning av målen eller förändring i metod för uppföljning av genomfört arbete genomförts. En förklaring som ges är att verksamheten utgår från ett stort antal politikområden, regeringsuppdrag, länsprioriteringar och regionala förutsättningar.

Andra länsstyrelser uppger att det i dagsläget inte finns någon tydlig koppling till de specifika målen för kulturmiljöarbetet för verksamhetsplaneringen och uppföljningen av

⁵¹ Bland annat insatser som genomförs inom projekt *Kulturarv i utveckling*, samverkan enligt överenskommelsen med Riksantikvarieämbetet, ökad språkförståelse i beslut och kunskapsunderlag (riksintresseprojektet), förbättrad webbinformation.

verksamheten på enhetsnivå, men att det är "naturligt att en sådan koppling görs från och med 2015". Verksamhetsplaneringen utgår i vissa län ännu ifrån de kulturpolitiska målen.

3 Nationella myndigheters arbete för att bidra till uppfyllelsen av de nya målen

Av de tillfrågade myndigheterna anser 25 myndigheter⁵² att deras arbete kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet (vattenmyndigheterna räknat som en myndighet). Tio myndigheter⁵³ anser att deras arbete indirekt kan bidra till uppfyllelsen av målen. Tio myndigheter⁵⁴ svarade nej, alternativt ger besked om att de avstår från att svara på Riksantikvarieämbetets frågor. Svar uteblev från fem myndigheter⁵⁵.

Enligt uppgifter vid intervjuerna med myndigheterna anser flertalet av företrädarna att myndighetens arbete bidrar till målen om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett), samt om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen (mål fyra). Enstaka myndigheter uppger i intervjuerna att de bidrar till samtliga mål, medan ett fåtal uppger att myndighetens arbete bidrar till målet om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två). Myndigheten för delaktighet (MFD) anser sig bidra mest till mål två samt målet om ett inkluderande samhälle med kulturmiljön

---

⁵² Arbetsförmedlingen, Boverket, Fideikommissnämnden, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsplanering (Formas), Fortifikationsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kungliga biblioteket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällskydd och beredskap, Riksställningar, Sametinget (utifrån intervju), Skogsstyrelsen, Statens fastighetsverk, Statens jordbruksverk, Statens konstråd, Statens kulturråd, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Statistiska centralbyrån, Svenska ESF-rådet, Svenska UNESCO-rådet, Tillväxtverket, Trafikverket, Vattendistriktet Bottenviken, Bottenhavet, Södra Östersjön, Norra Östersjön och Västerhavet (räknade som en myndighet) och Vetenskapsrådet.

⁵³ Försvarsmakten, Institutet för språk och folkminnen, Myndigheten för kulturanalys, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Naturvårdsverket, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksarkivet, Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes), Statens energimyndighet och Sveriges geologiska undersökning.

⁵⁴ Svarar nej, eller svarar att de avstår från att svara: Kammarkollegiet, Arvsfondsdelegationen, Konstnärnämnden, Nämnden för statligt stöd till trossamfund, Riksrevisionen, Statens musikverk, Statens skolverk, Statskontoret, Sveriges meteorologiska institut (SMHI) samt Verket för innovationssystem (Vinnova).

⁵⁵ Kulturbryggan, Lantmäteriet, Miljömålsberedningen, Svenska institutet samt Trafikanalys.

som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre). Dessa mål anses rikta sig mest mot brukarna.

3.1 Genomfört, pågående samt planerat arbete

Myndigheterna lämnar flera exempel på genomfört, pågående och planerat arbete och verksamheter som de anser kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Utifrån myndigheternas svar i intervjuerna har dock dessa insatser och verksamheter inte använt eller tagit utgångspunkt i de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. De nya målen har heller inte föranlett några särskilda aktiviteter eller förändringar hos myndigheterna som intervjuades.

Utifrån myndigheternas svar i de genomförda intervjuerna planerade ingen myndighet några särskilda aktiviteter med direkt anledning av de nya målen för kulturmiljöarbetet. Däremot fortgår i de flesta fall myndigheternas nu pågående och löpande arbete som de i sina skriftliga och muntliga svar anser kan bidra till målens uppfyllelse.

De nya nationella målen hade oftast blivit kända för myndigheten i samband med remissrundan av betänkandet *Kulturmiljöarbetet i en ny tid* (SOU 2012:37). I vissa fall blev de nya målen för kulturmiljöarbetet kända i samband med utskicket av frågor inom denna kartläggning.

3.1.1 Kultur, arkiv och bibliotek

Kulturrådet uppger att de: ”har möjlighet att inom sitt arbete och sina uppdrag bidra till uppfyllelsen av de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Genom kultursamverkansmodellen (KSM) skapas en möjlighet att på ett övergripande plan ange ändamålen med det statliga stödet.” Myndigheten fördelar cirka 1,3 miljarder kronor i bidrag till landsting och regioner, merparten av beloppet inom kultursamverkansmodellen. Kulturrådet styr inte hur medlen fördelas inom/mellan de sju områden som anges i förordningen men ställer vissa generella krav kopplade till de kulturpolitiska målen. Kulturrådet skriver att: ”Ett moment inom KSM är de

tillfälliga utvecklingsbidragen vilka ger möjligheter att stärka och utveckla olika områden.” Ingen särskild planering finns för kulturmiljöarbetet vid Kulturrådet, enligt myndighetens svar.

Myndigheten för kulturanalys svarar att: ”Vår roll som analysmyndighet är att bidra med analyser av kulturpolitikens effekter. Genom vårt uppdrag att utvärdera den statliga kulturpolitiken bidrar vi med kunskap om måluppfyllelse inom kulturpolitikens alla områden, vilket även kan komma att beröra måluppfyllelsen av de nationella målen för kulturmiljöarbetet.” Myndigheten för kulturanalys skriver även att de har ett särskilt ansvar för den officiella statistiken inom kulturmiljöområdet. Myndigheten för kulturanalys avser att framöver kunna bidra med statistik inom området. Statistiken i kombination med övriga analyser kan utgöra underlag för hur området kulturmiljövård kan utvecklas över tid, enligt myndighetens skriftliga svar.

Statens konstråd anser att myndighetens arbete och uppdrag har hög relevans för uppfyllelsen av de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Myndigheten redovisar ett antal exempel, vilka beskrivs i korthet nedan.

Inom tillsynsverksamheten har Statens konstråd mellan åren 2006 -2008 kartlagt samtliga byggnadsanknutna konstverk beställda av Statens konstråd åren 1937-2006⁵⁶. Mellan åren 2011-2014 har Konstrådet med stöd av Riksantikvarieämbetet drivit ett FoU-projekt och producerat boken *Offentlig konst – Ett kulturarv*. Boken innehåller 25 fallstudier över offentlig konst och moderna kulturmiljöer från 1920-tal till slutet av 1900-talet. Fallstudierna visar att både offentliga och privata aktörer inom kulturmiljöområdet om den byggnadsanknutna konsten och de moderna kulturmiljöerna ska få motsvarande skydd som äldre byggnader och miljöer. Enligt Statens konstråds skriftliga svar arbetar myndigheten för att öka kunskapen om, och förståelsen för hur dessa kulturmiljöer och konstnärliga värden

---

⁵⁶ Statens konstråd. *Beställd konst: Fastighetsägarnas vård och underhåll av byggnadsanknuten konst*. Stockholm: Statens konstråd, 2008.

ska kunna bevaras och användas i framtiden. I detta är det nödvändigt att skapa ett brett engagemang för moderna kulturmiljöer och offentlig konst. Detta gör Statens konstråd genom böcker, seminarier, konferenser och lokala och regionala utvecklingsprojekt. Regeringsuppdraget *Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer* har lett till nya arbetsmetoder för samverkan mellan yrkesgrupper och människors delaktighet i gestaltning av offentliga miljöer.

Statens konstråd planerar att inom verksamhetsområdet stadsutveckling att vidareutveckla kunskapen och erfarenheterna som har byggts upp av myndigheterna inom regeringsuppdraget *Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer*⁵⁷. För Statens konstråd är spridningen av boken *Offentlig konst – Ett kulturarv* prioriterad. Inom verksamheten Tillfälliga projekt utvecklar Statens konstråd nya metoder för att låta samtidskonsten interagera med olika samhällsmiljöer, institutioner och civilsamhället. I tematiska satsningar, t.ex. i omvandling av bruksmiljöer eller förtätning av miljonprogramsområden inkluderas kulturmiljöarbete.

Kungliga biblioteket svarar skriftligen att de bidrar till målens uppfyllelse genom Kungliga bibliotekets uppdrag: "... att samla in fysiska och digitala medier till förmån för forskning och samhällsutveckling, samt att ha en nationell överblick och utveckla biblioteksväsendet i samverkan". Institutet för språk och folkminnets (SOFI) svarar att det uppdrag myndigheten har och det arbete de bedriver indirekt, genom den kunskap som finns inom myndigheten, bidrar till kulturmiljöarbetet. Vidare svarar SOFI att: "Genom det material som finns i institutets arkiv bidrar institutet med en kunskapsbank när det gäller kulturmiljön. Kunskaperna tillgängliggörs genom besök från forskare och intresserad allmänhet, och vidare genom kunskapsspridning i form av föreläsningar, rådgivning och publikationer". SOFI har vidare under perioden åren 2011-2013 haft regeringens uppdrag att, som samordnande myndighet, utveckla arbetet med tillämpningen av Unescos

⁵⁷ Regeringsuppdraget *Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer* har involverat myndigheterna Boverket, Riksantikvarieämbetet och Statens konstråd under åren 2010-2013.

konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet i Sverige. En slutrapport inlämnades i februari 2014.

Enligt Riksarkivets skriftliga svar har de inget direkt uppdrag inom området, men de kan bidra indirekt då de ”förvaltar arkiv från den statliga och enskilda sektorn från medeltiden och in i framtiden”. Riksarkivet nämner i sitt svar flera aktiviteter och projekt som de anser bidrar till målens uppfyllelse, bland annat:

- EU-projektet *Digital Cultural Heritage – Road Map for Preservation* (DCH-RP)
- Samverkan inom E-delegationen
- Samverkar med högskolor, länsstyrelser, regionförbund, länsbibliotek, läns museer och andra regionala aktörer för att stödja kulturell verksamhet i hela riket, bland annat genom utarbetande av regionala kulturarvsprogram
- Samverkan inom Samordningssektariatet för digitalisering (Digisam)
- Regeringsuppdrag avseende regionalt utvecklingsarbete

Arkitektur- och Designcentrum (ArkDes) svarar skriftligen att myndighetens kunskapsarbete indirekt kan relatera ”till de nationella målen för kulturmiljöarbetet i den meningen att ökad kunskap kan bidra bl.a. till att främja människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och deras möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.” ArkDes uppger att de har satt upp som ett av sina strategiska mål att bidra till ökad kunskap inom myndighetens ämnesområden. De vill därmed stimulera individen till att bli en aktiv medborgare som tar del i samhällsutvecklingen, samhällsdebatten och i utformningen av sin livsmiljö. ArkDes samlingar omfattar material kring byggnader som idag utgör en del av vårt gemensamma kulturarv och specifika miljöer som äger stort kulturhistoriskt värde.

3.1.2 Samhällsplanering, infrastruktur och samhällsskydd

Boverket anger att deras arbete och uppdrag kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.

Enligt Boverkets svar har det genomförda och pågående arbetet innefattat bland annat att: Lansering av tema om kulturvärden på webbportalen *PBL Kunskapsbanken*. Materialet har tagits fram tillsammans med Riksantikvarieämbetet. Under hösten 2014 genomfördes två webbseminarier om kulturvärden i planering respektive byggande. Boverket ger ut föreskrifter och allmänna råd om certifiering av sakkunniga avseende kulturvärden (BFS 2011:15 KUL 2). Boverket ansvarar även för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Myndigheten ska även samordna riksintressemyndigheternas arbete med underlag för tillämpning av riksintressen. Boverket har även ansvar för uppsikten över hushållningen med mark- och vattenområden samt för tillsynsvägledning till länsstyrelserna.

Boverket har en mängd samarbeten med bl. a Riksantikvarieämbetet. Exempelvis ingår Boverket i nationella samordningsgruppen för Europiska landskapskonventionen, ledd av Riksantikvarieämbetet. Även samverkan för att främja en hållbar stadsutveckling med särskilt fokus på sociala och kulturella perspektiv samt ett nyligen avrapporterat regeringsuppdrag om gestaltning av offentliga miljöer kan nämnas. Boverket deltar även i Riksantikvarieämbetets arbete med kulturmiljöstatistik, klimat och kulturarv samt i projektet *Värdering och urval*.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) anser att myndigheten inom sitt uppdrag att, tillsammans med andra aktörer, utveckla individens och samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser, kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen. Särskilt lyfts målen om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett) samt människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två). Exempel på aktiviteter som myndigheten anser bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen är:

- Deltagande i nätverket brandskydd, katastrofberedskap och restvärdesräddning som leds av Riksantikvarieämbetet.

- Framtagande av handböcker och skrifter om brandskydd i kulturbyggnader.⁵⁸
- I implementeringen av översvämningsdirektivet genom förordning om översvämningsrisker (SFS 2009:956) och MSBFS 2013:1 föreskrifter om riskhanteringsplaner. MSB är ansvarig myndighet och genomför arbetet i nära samarbete med länsstyrelserna.
- Inom den nationella plattform för arbete med naturolyckor har 20 myndigheter och organisationer som medlemmar. Riksantikvarieämbetet har till exempel genomfört en första studie av klimat- och miljöförändringarnas inverkan på kulturarvet.

MSB planerar att fortsätta delta i nätverket om brandskydd, katastrofberedskap och restvärdesräddning. Ett arbete har även påbörjats med att revidera föreskrifterna om skriftlig redogörelse för brandskyddet⁵⁹. I steg 2 och 3 inom arbetet med översvämningsförordningen kommer risk- och hotkartor tas fram, samt riskhanteringsplaner utarbetas. I dessa ingår kulturmiljöer.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) svarar skriftligen att: ”Myndigheten ser det som positivt att miljömålsarbete vad gäller kulturmiljön stärks, men har inget i övrigt att erinra.” I intervjun med HaV uppges att mål ett och fyra är mest relevant utifrån myndighetens verksamhet, utifrån myndighetens miljömålsarbete samt arbetet med havsplanering. HaV deltar även i SamHatt, samverkansformer för genomförande av vattenförvaltningen tillsammans med SGU, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, SMHI, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Vattenmyndigheterna och länsstyrelser.

---

⁵⁸ Handboken *Brandskydd i kulturbyggnader*, samt skrften *Bedömning av brandskydd i Kulturbebyggelse*, Myndigheten för samhällsskydd.

⁵⁹ Föreskrift SRVFS 2003:10. *Statens räddningsverks föreskrifter om skriftlig redogörelse för brandskyddet*. Stockholm: Statens räddningsverk.

Trafikverket svarar att: "Trafikverket har i dag inget specificerat uppdrag i förhållande till kulturarv/kulturmiljö trots att mängden kulturvärden som verket förvaltar är betydande". Myndigheten skriver vidare i sitt svar att styrningen i första hand kommer från det transportpolitiska hänsynsmålet och dess kopplingar till arbetet med de nationella målen. Flera exempel ut Trafikverkets svar på arbete som kan bidra till målens uppfyllelse rör arbetet med landskapet: leveransskvaliteter Miljö (klimat, hälsa, landskap), planeringsunderlag Miljö (delen landskap), forskningsprogram landskap, utveckling av funktionsområde landskap, implementering av Miljöwebb Landskap, arbetet med ELC osv. Trafikverkets svar involverar även inventeringar av järnvägs kultur, myndighetens museiverksamheter, handlingsprogram för arkitektur samt myndighetens arkitekturråds verksamheter, deltagande i Samverkansforum.

Trafikverkets planerade aktiviteter rör fortsatt utveckling av merparten av ovan nämnda projekt, utveckling av skötselmetoder för natur- och kulturvärden i järnvägs miljöer, samverkansprojektet "Vägarna till landskapet", Kinnekullebanan i landskapet (pilotstudie), förstudie om ljud och buller i kulturmiljöer m.m.

Formas tog år 2011 fram forskningsöversikten *Hållbar stadsutveckling* där sociala och kulturella hållbarhetsaspekter och dess kopplingar till angränsande forskningsområden belyses. I denna översikt presenteras ett antal behovsområden inom forskning om långsiktig hållbar stadsutveckling där de sociala och kulturella aspekternas betydelse lyfts fram, bland annat med betoning på kulturmiljö, i strävan efter att nå en helhetssyn.

I Formas årliga öppna utlysning om forskning inom miljö, areella näringar och samhällsbyggnad definieras samverkan mellan sociala, kulturella, tekniska, ekonomiska och ekologiska perspektiv på stads- och landsbygdsutveckling som ett av problemområdena inom beredningsgrupp för "Stads- och landsbygdsutveckling". Även demokratiska och effektiva metoder för planering och förvaltning ingår som ett problemområde. I denna beredningsgrupp finns

således möjlighet att bereda ansökningar där kulturmiljöns betydelse för ett helhetsperspektiv på hållbar samhällsutveckling, landskapets förvaltning samt medborgardelaktighet behandlas.

Statens väg- transportforskningsinstitut (VTI) svarar att de ”kan i hög grad bidra till uppfyllelsen av de nya målen. Bland VTI:s forskande personal finns kompetens inom bl.a. planeringsprocesser inom transportinfrastruktursektorn, naturmiljö, kulturmiljö, bevarandeplanering, landskap, agrarhistoria, kundfångstmetoder, samhällsekonomisk analys, upplevelse och preferens, intrång, attityder, beteenden, konsekvensanalyser och utveckling av redskap/metoder. Kompetens som kan användas inom forskning- och utveckling med relevans för kulturmiljöarbetet.” Att VTI utvecklar kontinuerligt sina kort- och långsiktiga strategier för att kunna generera projekt och verksamheter inom institutets kompetensområden, vilket omfattar FoU med relevans för kulturmiljöarbetet.”

3.1.3 Miljö och naturvård, energi, samt areella näringar

Naturvårdsverket svarar på Riksantikvarieämbetets frågor att de delvis bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Myndigheten skriver vidare att de inte har något utpekade uppdrag om kulturmiljö, men att deras arbete bidrar till det första respektive fjärde målet⁶⁰. Detta arbete sker främst inom miljömålsarbetet, inklusive generationsmålet, enligt Naturvårdsverkets svar.

Skogsstyrelsen har genom skogsvårdslagen ett ansvar för ”övriga kulturhistoriska lämningar i skogsmark”. Enligt myndigheten arbetar de med bl.a. rådgivning, uppföljningar, återkopplingar samt kurser och utbildningar för ett bevarande av den mångfald av kulturmiljöer som skogen innehåller. Med olika former av bidrag, t.ex. Nokås⁶¹, kan Skogsstyrelsen även stötta insatser för att utveckla kulturmiljöer. Skogsstyrelsen skriver att: ”Rådgivning och kurser/utbildning spelar även en

⁶⁰ Målen om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett), samt om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra).

⁶¹ Skogsstyrelsens Nokås-stöd kan sökas för åtgärder som bevarar naturvärden och sparar kulturmiljöer.

väsentlig roll då det gäller människors delaktighet samt möjlighet till förståelse och ansvarstagande. Mötet med utförarna i skogen innebär alltid en möjlighet till samtal om hur vi gemensamt bevarar och tar hand om vårt kulturarv.”

Tillsammans med Riksantikvarieämbetet har Skogsstyrelsen genomfört projektet Skog &

Historia. ”Idag sker en granskning av registrerade lämningar och målet är att år 2017 ska 45 000 objekt av de ursprungliga ca 140 000 lämningarna vara kvalitetssäkrade”, enligt Skogsstyrelsens svar.

Jordbruksverket svarar att myndighetens arbete för att bidra till de nya målens uppfyllelse främst sker inom landsbygdsprogrammet, miljömålsarbetet och i arbetet med att främja ett livskraftigt jordbruk. Myndigheten har ett utpekat ansvar för att miljö kvalitetsmålen nås och är nationell ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Myndigheten uppger i sitt skriftliga svar även att de arbetar med regelverk, framför allt föreskriften om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 1999:119) är en viktig del.

Jordbruksverket är en förvaltningsmyndighet för landsbygdsprogrammet och programmet är det viktigaste styrmedlet för Jordbruksverkets arbete med natur- och kulturmiljöer, enligt svaret från myndigheten. Jordbruksverket står för den nationella samordningen (till exempel föreskrifter och nationella urvalskriterier) och uppföljningen av programmet. Inom landsbygdsprogrammet arbetar de bland annat med:

- Utformning, uppföljning och utvärdering av landsbygdsprogrammets miljöersättningar, miljöinvesteringar och kompetensutveckling.
- Projektstöd inom Leader (i nya programmet kallat *lokalt ledd utveckling*)⁶².
- Projektstöd för natur- och kulturarv där Jordbruksverket handlägger nationella projekt, medan länsstyrelserna handlägger regionala projekt.

⁶²Leader är en satsning på projekt med ett underifrånperspektiv, dvs. lokalt ledda projekt med syfte att utveckla” bygden” (från Jordbruksverkets hemsida 2015-01-16).

- Informationsinsatser, till exempel rådgivning och informationsmaterial om odlingslandskapets natur- och kulturmiljöer.

Inom miljömålsarbetet arbetar Jordbruksverket framför allt med:

- Uppföljning och utvärdering av Ett rikt odlingslandskap.
- Förslag på åtgärder för att stärka odlingslandskapets natur- och kulturvärden
- Utvärdering av ekonomiska styrmedel.
- Informationsspridning bl.a. i form av ett årligt miljömålsseminarium.

Jordbruksverket uppger att: ”I kommande landsbygdsprogram har särskilt fokusområde 4 Miljö inom jordbruket och 6 utveckling på landsbygden inklusive Lokalt ledd utveckling (tidigare Leader) koppling till kulturmiljömålen. Delåtgärd 7.6 Utredningar om och investeringar i underhåll, restaurering och utveckling av natur- och kulturarv i byar, landskap och områden med högt naturvärde har enligt förslag en budget på 299 mnkr under 7 år och ska fördelas till insatser inom turism som även har betydelse för kulturmiljön.”

Statens energimyndighet svarar att myndigheten: ”Endast i begränsad utsträckning”, bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. De ger exempel på myndighetens styrmedel som har indirekt påverkan på bland annat kulturmiljömålen: t.ex. riksintresseanspråk, elcertifikatsystem och olika främjande stöd har Dock är det mindre vanligt att någon uttalad koppling görs just till kulturmiljömålen. I Energimyndighetens verksamhetsområde ingår även främjandeaktiviteter som påverkar kulturmiljöarbetet. Detta innefattar främjande av energieffektiva byggnader och förnybar energitillförsel. Energimyndigheten skriver att: ”Det finns dock exempel även på mer direkt påverkan på kulturmiljömålen. Ett av dessa är Energimyndighetens forskningsprogram Spara och Bevara rörande energieffektivisering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.”

3.1.4 Regional tillväxt

Tillväxtverket har svarat att de anser att myndighetens arbete bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen, men: ”Att bidra till kulturmiljöarbetet i sig är inte verkets huvuduppgift”, enligt myndighetens svar och vidare att:

”Myndigheten har en aktiv roll som kunskapsbärare och statlig dialogpartner när regionala utvecklings- och tillväxtstrategier utformas. Myndigheten har också ansvaret att förvalta EU:s regionalfondsprogram 2014-2020, där hållbar stadsutveckling finns med som ett bärande tema. I detta sammanhang kan även stadslandskapets kulturmiljöer inräknas.”

Tillväxtverket uppger att: ”Ett viktigt styrinstrument för Tillväxtverkets verksamhet är den *Nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020*. I denna lyfts arbetet med kultur och kulturmiljöer så som grund för utveckling och förnyelse. [...] Dessutom arbetar Tillväxtverket särskilt med främjande av kulturella och kreativa näringar samt besöksnäring.”

3.1.5 Fastighetsförvaltning

Statens fastighetsverk (SFV) svarar att myndigheten inte har något ”uttalat uppdrag att verka för att uppfylla de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.” SFV svarar att: ”Uppdraget att förvalta merparten av statliga fastigheter med höga kultur- och naturvärden, bl.a. statliga byggnadsminnen (SBM), innebär att SFV ansvarar för delar av det statliga kulturmiljöarbetet. Genom att SFV verkar för att långsiktigt bevara, använda och utveckla en mångfald av kulturhistoriska fastigheter bidrar SFV till att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen, och vara en källa till kunskap, bildning och upplevelser.” Enligt SFV:s svar ska myndigheten även verka för att leva upp till de nationella kulturpolitiska målen, främst målet att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas, enligt myndighetens regleringsbrev. Vidare ska SFV bedriva ekonomiskt skogsbruk utifrån ekologisk grundsyn och verka för att leva upp till de skogspolitiska målen för produktion och miljö, samt verka för att de nationella

miljökvalitetsmålen uppnås, främst målen om God bebyggd miljö, Storslagen fjällmiljö och Levande skogar.

SFV ska även främja samverkan mellan skogsbruk och rennäring, och utveckla besöksmål i samarbete med kommuner, landsting och besöksnäringen och prioritera utvecklingen av de besöksmål där man kan få till stånd långsiktiga avtal om lokal medfinansiering eller åtaganden från lokala parter.

Fortifikationsverket svarar skriftligen att de, enligt regleringsbrevet ska medverka till att de statliga målen för arkitektur, formgivning och design uppnås, och verka för att de nationella miljökvalitetsmålen uppnås. Fortifikationsverket skriver vidare att de förvaltar ett levande militärt kulturarv och fortsätter att utveckla kulturarvet inom den kontexten. Inom ramen för Samverkansforum samverkat de med andra statliga fastighetsförvaltare för att gemensamt utveckla det statliga kulturarvet, bland annat i projektet *Vägarna till landskapet* där även Länsstyrelsen Dalarnas län medverkar. Detta arbete planeras att fortgå.

3.1.6 Delaktighet och folkhälsa

Myndigheten för delaktighets (MFD) uppdrag är att främja ett samhälle där alla kan vara delaktiga oavsett funktionsförmåga. MFD anser att ”Ett kulturmiljöarbete som inkluderar personer med funktionsnedsättning blir ett kulturmiljöarbete som är mer användbart och tillgängligt för alla, även de som har en funktionsnedsättning.” MFD anser att de bland annat bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet genom stöd och uppföljning kopplat till *En strategi för genomförande av funktionshinderspoltiken*, samt till förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för funktionshinderspoltiken. MFD nämner även att myndigheten har ingått i referensgruppen för Kulturarvslyftet, samt deltagit i de utbildningar för arbetsförmedlare och projektanordnare som arrangerats åren 2012 och 2013. Vidare nämns samarbetet mellan Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och MFD om hanboken *Tillgängliga natur- och kulturområden. En handbok för planering och genomförande av tillgänglighetsåtgärder i skyddade*

utomhusmiljöer. MFD har även deltagit vid utbildningar (bl.a. för samtliga länsstyrelser natur- och kulturmiljöenheter), konferenser och seminarier relaterat till ovanstående. De har även genomfört en gemensam workshop med Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket vid *UD 2014* i juni,

MFD planerar att fortsatt under 2014 finnas med vid utbildningar för länsstyrelser och framöver (2015) även för kommuner. MFD svarar även att diskussioner förs med Riksantikvarieämbetet och Svenska Kyrkan kring ett nytt samarbete, liknande det med ovan nämnda handbok, där fokus istället ska ligga på tillgängliggörande av landets skyddade kyrkomiljöer, samt att ”Andra samarbeten som planeras är att tillsammans med Boverket, Statens kulturråd, SKL m.fl. göra en gemensam satsning kring så kallade *enkelt avhjälpta hinder* (Plan- och bygglagen) i kulturbyggnader.”

Folkhälsomyndigheten svarar att de anser att deras arbete bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen, bland annat lyfter myndigheten kulturmiljöfrågor i planarbete där hälsokonsekvensbedömningar bl.a. ingår. Folkhälsomyndigheten svarar att: ”Den sociala dimensionen med folkhälsomålen är en del i hållbar utveckling. Här ingår t.ex. delaktighet i planeringen som en viktig faktor och därmed är kulturmiljöfrågor en del i planarbetet som avser den sociala dimensionen.” Avseende Folkhälsomyndighetens planerade insatser nämner de att arbetet med ”råd och stöd som avser den sociala dimensionen i planeringsarbete och därmed indirekt med kulturmiljöfrågor som en del i hållbar utveckling.” Folkhälsomyndigheten samarbetar även med Riksantikvarieämbetet och Boverket inom uppföljningen inom miljömålssystemet och *God bebyggd miljö*.

3.1.7 Statistik och datainsamling

SMHI svarar att de inte bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, annat än indirekt. Däremot lägger SMHI till att det finns indirekta konsekvenser från SMHI:s verksamhet med inverkan på målen. Att: ”Kunskaper om klimatförändringarnas påverkan på landskap och bebyggelse

skapar möjligheter till planering för långsiktiga åtgärder för bevarande och anpassning av kulturmiljöer.”

Sveriges Geologiska undersökningar (SGU) svarar att de inte har arbetat systematiskt med kulturmiljöfrågorna, enligt svar till Riksantikvarieämbetet. Dock skriver SGU att det finns ett par konkreta verksamhetsområden där kulturmiljö ingår bland annat avseende SGU:s arbete med miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet, inom vilket naturgrusavlagringar är en del av preciseringen⁶³, och även uppföljningsmått avseende betydelsefulla källor skulle kunna utvecklas på sikt.

SGU nämner även arbetet med myndighetens arbete med gruvor och länsvisa inventeringar av malmer, industriella mineraler och bergarter. SGU har även ett regeringsuppdrag avseende att öka kunskapen om geologins betydelse för samhällsbyggnad och tillväxt.

Statistiska Centralbyrån (SCB) svarar att: ”Ja, den officiella statistiken utgör en fundamental källa till beskrivningen av samhället. Därmed utgör den statistikproduktion som bedrivs på SCB en del av den förståelse för samhället som kulturmiljöpolitiken vilar på. Exempel på statistikområden som kommer till uttryck i de nationella målen för kulturmiljöarbetet är befolkning, levnadsförhållanden, jämställdhet, näringsverksamhet, miljö och markanvändning.” SCB svarar att de inte har något officiellt statistikansvar rörande kulturmiljöområdet och tar därför inte fram statistik som direkt beskriver kulturmiljövårdens verksamhet på nationell, regional eller kommunal nivå. Däremot producerar SCB statistik som indirekt har bäring på kulturmiljöarbetet och som framförallt beskriver utgångspunkten och förutsättningarna för kulturmiljöpolitiken.

---

⁶³ Preciseringen lyder: ”Naturgrusavlagringar av stor betydelse för dricksvattenförsörjning, energilagring, natur- och kulturlandskapet fortsatt bevarade”.

3.1.8 Arbetsmarknad

Arbetsförmedlingen har åren 2012-2014 samarbetat med Riksantikvarieämbetet i den tillfälliga insatsen Kulturarvslyftet. Tidigare insatser med kopplingar till kulturmiljöområdet för Arbetsförmedlingen har varit Skog och historia samt Sjölyftet. ESF-rådet ansvarar för den europeiska socialfondens genomförande i Sverige och fördelar medel till projekt inom programmet. ESF-rådet skriver att flertalet projekt under den förra programperioden hade bäring på kulturmiljöarbete, men att en mer fokuserad satsning skulle kunna genomföras i samarbete med ansvariga myndigheter nationellt, regionalt och lokalt, och ges särskild prioritet i de regionala planerna och i kommande utlysningar av fondmedel. Enligt uppgift vid intervju tillfället har inte någon samlad uppföljning av genomförda projekt genomförts, eller om de regionala handlingsprogrammen för 2007-2013 innehåller hänvisningar till kulturmiljöarbete. ESF-rådet uppger att Socialfonden indirekt har potential att bidra till målen för kulturmiljöarbetets uppfyllelse, men att detta kräver ett systematiskt förhållningssätt.

Avseende Svenska ESF-rådets planerade arbete lyfter myndigheten att intresse för samarbeten relaterat till hantverkskunnande och restaurering lyfts av andra medlemsländer i EU inom den nya programperioden för socialfonden 2014-2020 . Även inom Östersjöstrategin finns ett starkare fokus på kulturfrågor generellt, inklusive kulturmiljövård och insatser för kulturmiljöer. Arbetet är ännu under utveckling.

- 35 av 55 myndigheter anser att deras arbete kan bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet (vattenmyndigheterna räknat som en myndighet), varav tio anser att deras arbete *indirekt* kan bidra till uppfyllelsen av målen.
- Inga särskilda insatser eller förändringar har skett i myndigheternas verksamheter

med anledning av de nya nationella målen.

- Tonvikten i myndigheternas arbete ligger på mål ett och fyra.⁶⁴

Myndigheterna som anser att deras arbete bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet kan delas in i följande områden:

- Kultur (inklusive arkiv och bibliotek)
- Samhällsplanering, infrastruktur och samhällsskydd
- Miljö- och naturvård, energi samt areella näringar
- Regional tillväxt
- Fastighetsförvaltning
- Delaktighet och folkhälsa
- Statistik och datainsamling
- Arbetsmarknad

3.2 Utveckling och behov

Flertalet myndigheter svarar att de inte ser ett behov av att utveckla verksamheten och/eller myndighetens styrmedel för att ytterligare bidra till målens uppfyllelse. Några myndigheter sticker dock ut. Statens konstråd svarar att det delvis finns ett sådant behov. Myndigheten har en dialog med Kulturdepartementet om dels en förändring i myndighetens instruktion avseende tillsynen över fast anbringad konst vid statliga organ, samt om förtydligande avseende uppdraget om utveckling av gestaltning av gemensamma miljöer. Statens konstråd uppger att detta på sikt kan bidra ytterligare till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.

Fortifikationsverket skriver att: ”ett regeringsuppdrag om samverkan med Statens fastighetsverk ger möjlighet att utveckla förvaltningen av kulturhistoriskt värdefulla objekt inom Fortifikationsverkets förvaltning. Statens fastighetsverk (SFV) anser att: ”SFV:s uppdrag och förutsättningar ger möjlighet att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella kulturmiljömålen. Möjligtvis skulle ett förtydligat

⁶⁴ Om ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett), samt en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen (mål fyra).

uppdrag relaterat till målen innebära att det bättre skulle framgå i de olika aktiviteter och redovisningar som SFV gör.”

Statens kulturråd svarar på frågan om behov av att utveckla myndighetens verksamheter och/eller styrmedel för att ytterligare bidra till målens uppfyllelse att: ”Frågan är omfattande och genomgripande och delvis något för myndighetens uppdragsgivare och Kulturrådets styrelse.”

Av Tillväxtverkets skriftliga svar följer att: ”Myndigheten ser behov av att ytterligare utveckla främjandet av kulturella och kreativa näringar samt besöksnäring. Tillväxtverket bedriver sedan lång tid löpande statistikinsamling och analys av besöksmål i Sverige. Tillväxtverket ser en möjlighet att fördjupat analysera och statistiskt belysa betydelsen av kulturella besöksmål, för att med kunskapsunderlag bidra till besöksmålen fortsatta möjlighet att utvecklas och konkurrera samt för att stärka företag anknutna till besöksmålen.” Tillväxtverket skriver vidare att det också finns behov av att utveckla samarbetet med andra statliga aktörer, i första hand de kulturmyndigheter som pekas ut i den nya Nationella strategin för tillväxt och attraktionskraft 2014-2020.

Jordbruksverket framför i sitt skriftliga svar att myndigheten mer aktivt bör arbeta med den Europeiska landskapskonventionen (ELC), men att det är oklart hur det ska göras. De uppger även att: ”I det stora hela ser vi inget behov av att genomföra mer genomgripande förändringar. Det arbete som Jordbruksverket redan bedriver bidrar till att nå de nya nationella kulturmiljömålen. Förändringar inom det nya landsbygdsprogrammet för perioden 2014-2020 (där miljöersättningen för natur- och kulturmiljöer har tagits bort, liksom miljöinvesteringar för att restaurera bland annat stenmurar, överloppsbyggnader och gärdesgårdar) medför dock att vi i vissa delar måste se över hur vi framöver kan använda kvarvarande ersättningar och stöd för arbetet med kulturmiljöerna. Vi har fortsatt styrmedel inom landsbygdsprogrammet (t.ex. delåtgärd 7.6 se ovan) som kan användas inom natur- och kulturmiljöarbetet men vi behöver få in målen för kulturmiljöarbetet i vår

nationella handlingsplan för landsbygdsprogrammet. Riksantikvarieämbetets nya och mer tillbakadragna roll inom miljömålsarbetet innebär också att vi måste se över hur det påverkar miljömålsarbetet inom Ett rikt odlingslandskap.”

Myndigheten för delaktighet framför att diskussioner pågår med Riksantikvarieämbetet om att förstärka funktionshinderspiktivet i Riksantikvarieämbetets kommande FoU-program. Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) svarar att: ”... kulturmiljöns relation till trafik-, transporter och transportsystem är ett område som behöver prioriteras i högre utsträckning av forskningsfinansiärer och uppdragsgivare.” Formas svarar: ”Ja. Kulturmiljön, i termer av sociala och kulturella aspekter, har stor betydelse för forskningen om hållbart samhällsbyggande. En myndighetsgemensam utlysning, inom det redan existerande myndighetssamverkande arbetet kring främjandet av hållbar stadsutveckling, där kulturmiljöns betydelse för hållbart samhällsbyggande särskilt betonas, skulle kunna stärka arbetet med de nya nationella målen för kulturmiljön i synnerhet och även främja den samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningen inom detta område i allmänhet.”

Svenska ESF-rådet anser att: ”Sammantaget finns inom Europeiska socialfonden en god potential för att vidareutveckla arbetet med stöd till kulturvård och kulturmiljö, bl.a. genom att vidareutveckla samarbetet med andra medlemsstater.”

Vattenmyndigheterna⁶⁵ framför i sitt gemensamma svar att: ”Det finns behov av ökad samverkan och ökat informationsutbyte mellan myndigheter, länsstyrelser och kommuner på lokal nivå med ett avrinningsområdesperspektiv. Exempel på berörda myndigheters ansvarsområden som kan påverka kulturmiljöer vid vatten är Trafikverket, Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Sjöfartsverket m fl.”

⁶⁵ Det finns fem s.k. vattenmyndigheter/vattendistrikt i Sverige: Bottenviken (Länsstyrelsen Norrbotten), Bottenhavet (Länsstyrelsen Västernorrland), Norra Östersjön (Länsstyrelsen i Västmanlands län), Södra Östersjön (Länsstyrelsen Kalmar län), Västerhavet (Länsstyrelsen i Västra Götalands län).

De myndigheter som ser ett behov av utveckling nämner myndighetens instruktion, gemensamma eller förtydliganden i regeringsuppdrag som tänkbara tillvägagångssätt. Tillväxtverket lyfter fram ett behov av att ”fördjupa analysen och statistiskt belysa betydelsen av kulturella besöksmål”, samt av att utveckla samarbetet med andra statliga aktörer⁶⁶.

Jordbruksverket anser att de förändrade förutsättningarna inom landsbygdsprogrammet innebär att ersättningarna och stöden till kulturmiljöarbete 2014-2020 bör ses över. Svenska ESF-rådet anser att det inom den Europeiska socialfonden finns ”en god potential för att vidareutveckla arbetet med stöd till kulturvård och kulturmiljö”, bland annat genom att vidareutveckla samarbetet med andra medlemsstater. Även Vattenmyndigheterna nämner samarbete och att det finns ”behov av ökad samverkan och informationsutbyte mellan myndigheter, länsstyrelser och kommuner på lokal nivå med ett avrinningsområdesperspektiv”.

Andra myndigheter⁶⁷ nämner forskningsprogram, och gemensamma forskningsutlysningar som ett styrmedel som skulle kunna utvecklas för att stärka myndigheternas arbete med att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet.

---

⁶⁶ I första hand de aktörer som pekas ut i den nya *Nationella strategin för tillväxt och attraktionskraft 2014-2020*, (N2014/2502).

⁶⁷ Myndigheten för delaktighet, Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) samt Formas.

4 Samlade slutsatser

I detta kapitel presenteras rapportens slutsatser utifrån syftet att Riksantikvarieämbetet samlat ska redovisa vad ansvariga myndigheter har gjort och avser att göra för att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet ska uppfyllas. Inom kartläggningen har följande undersökts:

- Vad ansvariga myndigheter har gjort för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet,
- Vad ansvariga myndigheter avser att göra för att bidra till uppfyllelsen av målen,
- Inom vilka verksamheter detta arbete främst bedrivs vid ansvariga myndigheter, samt om och hur detta skulle kunna utvecklas,
- Vilka styrmedel myndigheterna har för att bidra till målens uppfyllelse, samt om och hur dessa skulle kunna utvecklas.

Länsstyrelserna tillfrågades även om och på vilket sätt de anser att målen går att bryta ner i uppföljningsbara delar och användas i planeringen och uppföljningen, samt om de har påbörjat ett sådant arbete.

4.1 Omfattande och breda mål – olika genomslag och uppfattning i verksamheterna

En övergripande slutsats är att de nya nationella målen är omfattande och breda, men att de har haft olika genomslag och uppfattas olika i verksamheterna. Särskilt mellan länsstyrelserna.

De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet har endast gällt sedan den 1 januari 2014, vilket ger att det är för tidigt att säga något om målens effekter. Däremot är en övergripande slutsats att de nya målen för kulturmiljöarbetet haft olika genomslag i länsstyrelsernas verksamheter och arbete. Detta kan förklaras med att även uppfattningen av de nya nationella målen skiljer sig mellan länsstyrelserna. Överlag har de nya målen inte medfört några större förändringar vid länsstyrelserna

eller i deras arbete. Däremot uppger två tredjedelar av länsstyrelserna uppger att de har genomfört *särskilda* insatser för att bidra till målens uppfyllelse. Dessa insatser är av olika karaktär och kan betecknas som aktiviteter för att starta upp arbetet och identifiera utvecklingsbehov. Ett sådant behov är t.ex. ett utökat tvärsektorielt arbete för att ytterligare bidra till målens uppfyllelse. Bilden är dock inte entydig, en tredjedel av länsstyrelserna har inte genomfört några särskilda aktiviteter eller insatser med anledning av de nya målen. De anser att de nya målen inte innebär några större förändringar jämfört med tidigare mål, alternativt att arbetet redan ligger i linje med målens riktning dvs. att målen är en uppdatering mot en redan genomförd förändring vid länsstyrelserna och i samhället i stort. Hur målen tolkas och implementeras kan vara en del i förklaringen i hur målen får genomslag i verksamheterna. Det arbete som länsstyrelserna har redovisat genomfört och pågående arbete som bidrar till målens uppfyllelse kan till stor del tolkas som insatser och aktiviteter oberoende av införandet av de nya nationella målen.

Av de tillfrågade nationella myndigheterna anser 35 myndigheter att deras arbete indirekt eller direkt bidrar till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Samtidigt visar intervjuerna med ett urval myndigheter att de nya målen varken har föranlett några särskilda insatser eller förändringar i verksamheten. Flera av myndigheterna fick kännedom om målen i samband med denna studie. Rapporten visar även att de nya nationella målen i liten utsträckning har fått genomslag i de nationella myndigheterna verksamheter. Målen har inte i någon större utsträckning, om alls använts som utgångspunkt för genomförda, pågående eller i planeringen av kommande insatser inom kulturmiljöområdet vid de nationella myndigheterna. Mellan de myndigheter som identifieras i tabell 1 (sid. 11) är uppfattningen om den egna verksamheten och arbetets bidrag för att främja uppfyllelsen av målen olika.

Ökat behov av tvärsektorielt arbete betonas

Även om länsstyrelsernas redovisningar visar på olika uppfattningar om tolkningen av målen och målens betydelse är en sammantagen tolkning utifrån länsstyrelsernas

redovisning att de nya nationella målen innebär ett ökat behov av fördjupat tvärsektorielt arbete inom länsstyrelsen samt med externa aktörer, t.ex. kommuner, länsmuseum eller motsvarande museer, regionen, andra myndigheter samt civila samhället. De framhåller även vikten av att göra de nya nationella målen kända för fler områden inom länsstyrelsen samt externt. Vidare anser de att intern förankring av kulturmiljöarbetet på länsstyrelsen är en förutsättning för att få ett brett genomslag utåt. Målen uppfattas även som okända utanför de direkt berörda enheterna vid länsstyrelsen, något som ses som ett hinder för att bidra till uppfyllelsen av målen. De anser även att det är av vikt att länsstyrelsen söker sig till andra arenor än de traditionellt kulturmiljöbaserade, t.ex. regional tillväxt eller samverkan med aktörer inom social hållbarhet.

Tydligare uppdrag underlättar för att bidra till måluppfyllelsen

Utifrån information i intervjuerna med de nationella myndigheterna kan det tolkas som att avsaknaden av direkta uppdrag internt från chef till handläggare, och/eller från Regeringskansliet i regleringsbrev eller i instruktion ger att arbete som bidrar till målen för kulturmiljöarbetets uppfyllelse inte kan prioriteras, synliggöras i de nationella myndigheternas arbete. Detta gör att det är svårt att följa myndigheternas arbete som bidrar till målen för kulturmiljöarbetets uppfyllelse då arbetet vanligen inte syns i uppföljningar eller årsredovisningar. Flera myndigheter återkommer i intervjuerna till att myndighetens instruktion eller berörd lagstiftning inte innehåller kulturmiljöarbete eller hänsyn till målen för kulturmiljöarbetet⁶⁸. Detta behöver inte utgöra ett hinder, enligt vissa myndighetsföreträdare, men skulle kunna förtydliga arbetet för att bidra till uppfyllelsen av målen.

Hittills mer fokus på mål ett och fyra

Utvecklingsbehov avseende vissa mål har framkommit inom kartläggningen, och i synnerhet går det att utläsa ett eventuellt behov av fördjupat arbete relaterat till mål

---

⁶⁸ I regleringsbrevet för budgetåret 2015 avseende Statens fastighetsverk ska myndigheten ”verka för att leva upp till de nationella målen för kulturmiljö”.

två och tre.⁶⁹ Utifrån intervjuerna med ett urval nationella myndigheter framträder en sammantagen bild av att deras nu pågående arbete huvudsakligen bedöms bidra till målen om ett hållbart samhälle med en mångfald kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas (mål ett) samt om en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen (mål fyra). Till exempel svarar Naturvårdsverket, Försvarmakten att de främst bidrar till mål ett och fyra. För att skapa en tydligare helhetsbild kring om, och hur arbete avseende för att bidra till mål två och tre behöver utvecklas och stärkas behövs ytterligare analyser.

Målen en förutsättning i länsstyrelsernas planering och uppföljning men skilda synsätt på utmaningar

Majoriteten av länsstyrelserna är positiva till att bryta ner målen i uppföljningsbara delar och använda målen i både planeringen och uppföljningen av verksamheten. Det finns dock länsstyrelser som motsätter sig, antingen att bryta ner målen i uppföljningsbara delar och/eller att använda målen i planeringen och/eller uppföljningen av verksamheten. Flera länsstyrelser framhåller även eventuell problematik som kan finnas med att bryta ner målen och använda de i uppföljningen av verksamheten. Exempel på sådana svårigheter som återkommer i redovisningarna är att uppföljningen aldrig kan bli heltäckande, att uppföljningsarbete är tids- och resurskrävande, en risk finns i att helhetsbilden går förlorad till förmån för delmål, samt att det saknas kännedom om tillståndet för kulturmiljön.

Årsredovisningen nämns som ett sammanhang där redovisningen relaterat till de nya nationella målen kan ske. De indikatorer som används i årsredovisningen skulle kunna utökas, enligt länsstyrelsen.

---

⁶⁹ Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön (mål två) samt Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser (mål tre).

För att få en kvalitativ och kvantitativ mätning som kan bli jämförbar mellan olika år och mellan olika län efterfrågas men uppfattas av flera länsstyrelser som en utmaning. Även ett behov av att få en mer samlad bild av kulturmiljöarbetet och kunskap om tillståndet i kulturmiljön uttrycks av vissa länsstyrelser. Några länsstyrelser efterfrågar att metoder för uppföljning, metod- och kompetensutveckling avseende målen tas fram och samordnas nationellt. De anser att det krävs tydliga direktiv och anvisningar för att de ska kunna följa upp sina verksamheter på ett likartat sätt.

Referenser

Kulturmiljöarbete i en ny tid (SOU 2012:37)

Kulturmiljöns mångfald (prop. 2012/13:96)

Översyn av lagstiftning och nationella mål på kulturmiljöområdet (dir. 2011:17)

Förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion

Förordning (2008:1 346) om ändring i Förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion

Arbetsmaterial

Ang. myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete, samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Statens Fastighetsverk 2014-05-27.

Angående myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Sveriges Geologiska Undersökning 2014-06-12.

Arbetet med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Vattenmyndigheten för Västerhavet 2014-06-09.

Beslut om regeringsuppdrag 67 och 68 för kulturmiljöarbete i Jämtlands län. Länsstyrelsen i Jämtlands län 2014-09-30.

Förfrågan från Riksantikvarieämbetet om myndighetens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete. Sveriges Lantbruksuniversitet. Odaterat.

Jordbruksverkets svar på Riksantikvarieämbetets frågor om myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Statens Jordbruksverk 2014-05-23.

Länsgruppsdag 2014 kring regleringsbrevets uppdrag 67 och 68. Länsgrupp Väst 2014-09-11.

Länsstyrelsen Gävleborgs redovisning av svar på Riksantikvarieämbetets frågor i anslutning till uppdragen 67 och 68 i regleringsbrev för 2014. Länsstyrelsen i Gävleborgs län 2014-09-24.

Länsstyrelsen i Kalmar läns redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68). Länsstyrelsen i Kalmar län 2014-10-01.

Länsstyrelsen i Kronobergs läns redovisning av uppdrag 67 och 68 i regleringsbrevet 2014. Länsstyrelsen i Kronobergs län 2014-09-30.

Länsstyrelsen på Gotlands redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68). Länsstyrelsen i Gotlands län 2014-10-01.

Länsstyrelsen i Värmlands redovisning till Riksantikvarieämbetet med anledning av uppdrag 67 och 68 i regleringsbrevet 2014. Länsstyrelsen i Värmlands län 2014-10-01.

Länsstyrelsens i Uppsala redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdragen 67 och 68). Länsstyrelsen i Uppsala län 2014-09-30.

Länsstyrelsens redovisning enligt regleringsbrev av uppdragen 67 och 68. Länsstyrelsen i Dalarnas län 2014-10-13.

Länsstyrelsens redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68) Länsstyrelsen i Jönköpings län 2014-10-01.

Länsstyrelsens redovisning enligt regleringsbrev för 2014, uppdrag 67 och 68. Länsstyrelsen i Södermanlands län 2014-09-30.

Med anledning av länsstyrelsernas redovisning enligt regleringsbrev för 2014 om nationella mål och att länsstyrelsens arbete med att främja kommunernas kulturmiljöarbete (uppdrag 67 och 68). Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet (RUS). Odaterat.

Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Arkitektur- och designcentrum. Odaterat.

Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Statistiska centralbyrån 2014-05-26.

Myndigheters arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt kommunalt kulturmiljöarbete, dnr 5.1.6-414-2014. Naturhistoriska Riksmuseet 2014-06-11.

Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Trafikverket 2014-05-28.

Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Verket för innovationssystem (Vinnova)

Myndigheters arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Boverket 2014-05-26.

Redovisning av länsstyrelsens arbete enligt uppdrag 67 och 68 i 2014 års regleringsbrev. Länsstyrelsen i Hallands län 2014-10-01.

Redovisning av uppdrag 67 och 68 i 2014 års regleringsbrev angående nya nationella mål för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen i Västernorrlands län 2014-10-07.

Redovisning av uppdrag enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68). Länsstyrelsen i Norrbottens län 2014-09-29.

Redovisning av uppdrag enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68). Länsstyrelsen i Blekinge län 2014-09-30.

Redovisning av Örebro läns länsstyrelsens arbete enligt regleringsbrev 2014 (uppdrag 67 och 68). Länsstyrelsen i Örebro län 2014-09-29.

Redovisning enligt regleringsbrev för 2014, uppdrag 67 och 68. Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2014-10-01.

Redovisning enligt regleringsbrev för 2014. Länsstyrelsen i Västerbottens län 2014-09-30.

Redovisning från Västmanlands län av uppdrag enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68). Länsstyrelsen i Västmanlands län 2014-10-06.

Redovisning till Riksantikvarieämbetet med anledning av uppdragen 67 och 68 i 2014 års regleringsbrev. Länsstyrelsen i Skåne län 2014-09-30.

Remissvar: Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Förvarsmakten 2014-05-27.

Svar på frågor angående myndighetens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2014-06-11.

Svar på frågor om myndighetens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Naturvårdsverket 2014-05-22.

Svar på frågor om nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Fortifikationsverket 2014-06-02.

Svar på frågor om: Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Formas 2014-05-28.

Svar på frågor rörande myndighetens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Skogsstyrelsen 2014-05-28.

Svar på Riksantikvarieämbetets skrivelse, 2014-05-08. Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Vattenmyndigheten för Bottenhavet 2014-05-28.

Svar på Riksantikvarieämbetets skrivelse, 2014-05-08. Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Vattenmyndigheten för södra Östersjön 2014-05-28.

Tillväxtverkets svar på frågor om myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Tillväxtverket 2014-06-11.

Yttrande angående myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbete samt med att främja kommunalt kulturmiljöarbete. Statens Energimyndighet 2014-06-10.

Yttrande. Havs- och vattenmyndigheten. 2014-05-26.

Muntliga källor

Cecilia Alfredsson, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Johan Bergkvist, Trafikverket

Göran Blom, Naturvårdsverket

Lisa Eriksson, Naturvårdsverket

Lena Flodin, Statens Fastighetsverk

Daniel Isaksson, Havs- och vattenmyndigheten

Maggie Javelius, Naturvårdsverket

Hans Karlsson, Statens Jordbruksverk

Per Karlsson, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Anna Lindgren, Trafikverket

Göran Lundh, Skogsvårdsstyrelsen

Tomas Kuhmunen. Sametinget

Johanna Liz Gustavsson, Svenska ESF-rådet

Anna Nordlander, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Henrik Orrje, Statens konstråd

Marja-Leena Pilvesmaa, Statens Fastighetsverk

Suzanne Pluntke, Boverket

Christian Råbergh, Svenska ESF-rådet

Johan Wallander, Statens Jordbruksverk

Mikael Walldén, Myndigheten för delaktighet

Johan Wester, Skogsvårdsstyrelsen

Erik Åström, Statens kulturråd

Datum 2014-04-15

Dnr 3.5.1-518-2014, 3.5.1-819-2014

Länsstyrelsernas redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68)

Bakgrund

Riksantikvarieämbetet ska enligt regleringsbrev för budgetår 2014 redovisa hur kulturmiljöarbetet i Sverige utvecklas och hur ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete kan åstadkommas. Som underlag ska länsstyrelserna enligt regleringsbrev för 2014 redovisa hur de arbetar och planerar att arbeta för att uppfylla de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. I detta ansvar ligger bl.a. att överväga hur målen kan följas upp (uppdrag 67). Länsstyrelserna ska också redovisa hur de arbetar för att främja kommunernas kulturmiljöarbete och särskilt deras arbete att stödja kommunernas framtagande av aktuella och ändamålsenliga kunskapsunderlag (uppdrag 68).

Anvisningar

Riksantikvarieämbetet har, bl.a. i samråd med Kulturmiljöforum, tagit fram bifogade anvisningar för länsstyrelsernas redovisningar av uppdrag 67 och 68.

Anvisningarna omfattar tre delar:

- A. Länsstyrelsens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet (uppdrag 67)
- B. Länsstyrelsens arbete med att främja kommunernas kulturmiljöarbete (uppdrag 68)
- C. Länsstyrelsens beredning av uppdragen 67 och 68

Redovisning enligt bifogade anvisningar ska lämnas till Riksantikvarieämbetet senast den **1 oktober 2014**. Redovisningen skickas till registrator@raa.se med kopia till kristin.lindgren@raa.se och anders.hedlund@raa.se.

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 59994-4
Bankgiro 5052-3620

Riksantikvarieämbetet planerar en uppföljande workshop med syfte att diskutera inkomna redovisningar och vilka slutsatser som kan dras. Till denna workshop kommer representanter för alla länsstyrelser att bjudas in.

Kontakt

Frågor om anvisningarna besvaras av:

Kristin Lindgren 08-519 180 48, kristin.lindgren@raa.se

Anders Hedlund 08-519 185 89, anders.hedlund@raa.se

Vänliga hälsningar

Qaisar Mahmood

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Datum 2014-04-15

Dnr 3.5.1-518-2014, 3.5.1-819-2014

Anvisningar för länsstyrelsernas redovisning enligt regleringsbrev för 2014 (uppdrag 67 och 68)

Anvisningarna omfattar tre delar:

- A. Länsstyrelsens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet (uppdrag 67).
- B. Länsstyrelsens arbete med att främja kommunernas kulturmiljöarbete (uppdrag 68).
- C. Länsstyrelsens beredning av uppdragen 67 och 68.

Redovisningen ska göras i ett word-dokument indelat utifrån den numrering som använts i dessa anvisningar.

Redovisningen ska lämnas till Riksantikvarieämbetet senast den **1 oktober 2014**.

Redovisningen skickas till registrator@raa.se med kopia till kristin.lindgren@raa.se och anders.hedlund@raa.se.

Kontakt

Frågor om anvisningarna besvaras av:

Kristin Lindgren 08-519 180 48, kristin.lindgren@raa.se

Anders Hedlund 08-519 185 89, anders.hedlund@raa.se

Del A Länsstyrelsens arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet (uppdrag 67)

Av länsstyrelsernas regleringsbrev för 2014 framgår följande uppdrag till länsstyrelserna:

67. Länsstyrelserna ska redovisa hur man arbetar och planerar att arbeta för att uppfylla de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Länsstyrelserna har ett särskilt ansvar för målens uppfyllelse. I detta ansvar ligger att överväga hur målen kan brytas ned i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten. Redovisningen ska lämnas till Riksantikvarieämbetet senast den 1 oktober 2014. Redovisningen ska ske i enlighet med de anvisningar Riksantikvarieämbetet lämnar.

De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet började gälla den 1 januari 2014. De har formulerats enligt följande (regeringens proposition 2012/13:96, sid 35):

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser,
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Målen ska styra de statliga insatserna på kulturmiljöområdet. De ska även kunna inspirera och vägleda politiken i kommuner och landsting (regeringens proposition 2012/13:96, sid 36).

De nya nationella målen för kulturmiljöarbetet och deras betydelse för länsstyrelsens verksamhet

A1. Har de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet föranlett *särskilda* aktiviteter och/eller förändringar av länsstyrelsens arbete under 2013 och 2014? Beskriv i så fall vilka aktiviteter och/eller förändringar som genomförts.

A2. Anser länsstyrelsen att de nya nationella målen kan brytas ner i uppföljningsbara delar och användas i planeringen och uppföljningen av verksamheten? Om ja, beskriv på vilket sätt, varför och vilka fördelar länsstyrelsen ser med ett sådant arbetsätt. Om nej, vilka hinder/svårigheter ser länsstyrelsen med ett sådant arbetssätt?

Länsstyrelsens genomförda och pågående arbete 2013-2014

A3. Hur har länsstyrelsen arbetat under 2013 och 2014 för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet? Redovisa och kommentera vilka verksamheter inom länsstyrelsen som har berörts, vilka styrmedel som använts, genomförda eller påbörjade insatser, målgrupper för insatserna samt vilka aktörer som länsstyrelsen eventuellt har samverkat med. Beskriv övergripande för samtliga mål och, om relevant, specifikt för respektive mål.

A4. Har länsstyrelsen under 2013 och 2014 påbörjat arbetet med att använda de nya nationella målen i planeringen av verksamheten samt övervägt hur de kan användas i uppföljningen av verksamheten? Om ja, beskriv detta arbete, innehållet i och formerna för det påbörjade arbetet. Om länsstyrelsen inte har påbörjat ett sådant arbete, beskriv varför och vilka eventuella hinder/svårigheter länsstyrelsen ser med att använda målen i planeringen och uppföljningen av verksamheten.

Länsstyrelsens planerade arbete 2014-2015

A5. Hur planerar länsstyrelsen att under 2014 och 2015 arbeta för att bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet? Uppge vilka verksamheter inom länsstyrelsen som kommer att beröras, vilka styrmedel som kommer att användas, planerade insatser, målgrupper för insatserna samt vilka aktörer som länsstyrelsen avser att samverka med. Beskriv övergripande för samtliga mål och, om relevant, specifikt för respektive mål.

Länsstyrelsens arbete på tre till fem års sikt

A6. På vilket sätt vill länsstyrelsen utveckla sitt arbete på tre till fem års sikt för att ytterligare bidra till uppfyllelsen av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet? Motivera vilka verksamheter, styrmedel, aktiviteter och insatser, målgrupper samt aktörer som länsstyrelsen ser som centrala i detta arbete.

A7. Vilka förutsättningar (möjligheter och hinder) ser länsstyrelsen för detta arbete?

Del B Länsstyrelsens arbete med att främja kommunernas kulturmiljöarbete (uppdrag 68)

Av länsstyrelsernas regleringsbrev för 2014 framgår följande uppdrag till länsstyrelserna:

68. Länsstyrelserna ska redovisa hur man arbetar för att främja kommunernas kulturmiljöarbete. Länsstyrelsen ska särskilt redovisa hur man arbetar och planerar att arbeta för att stödja kommunernas framtagande av aktuella och ändamålsenliga kunskapsunderlag. Redovisningen ska lämnas till Riksantikvarieämbetet senast den 1 oktober 2014. Redovisningen ska ske i enlighet med de anvisningar Riksantikvarieämbetet lämnar.

Kommunal verksamhet och kulturmiljöarbete

B1. Redogör för vilka kommunala verksamheter (lagreglerade eller frivilliga) som länsstyrelsen ser som särskilt viktiga med tanke på kommunernas kulturmiljöarbete.

De nya nationella målen och deras betydelse för att främja kommunernas kulturmiljöarbete

B2. Beskriv om, och i så fall hur, de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet har påverkat länsstyrelsens genomförda, pågående och planerade arbete för att främja kulturmiljöarbetet i länets kommuner.

Länsstyrelsens genomförda och pågående arbete 2013-2014

B3. Hur har länsstyrelsen arbetat under 2013 och 2014 för att främja kommunernas kulturmiljöarbete? Redovisa och kommentera vilka verksamheter inom länsstyrelsen som har berörts/berörs, vilka styrmedel som använts, genomförda eller påbörjade insatser, målgrupper för insatserna, vilka aktörer som länsstyrelsen eventuellt har samverkat med, samt förväntade effekter. Beskriv dels sådana insatser som riktar sig till länets alla kommuner, dels sådana insatser som riktar sig till enskilda (eller ett begränsat antal) kommuner. Ge exempel på genomförda och/eller påbörjade insatser.

B4. Har länsstyrelsen under 2013 och 2014 tagit fram, eller medverkat till att ta fram, sådant kunskaps- och planeringsunderlag som har särskild relevans för kommunernas kulturmiljöarbete? Beskriv dels sådana underlag som riktar sig till länets alla kommuner, dels sådana underlag som riktar sig till enskilda (eller ett begränsat antal) kommuner. Gör om möjligt en bedömning av hur underlagen har använts i kommunernas kulturmiljöarbete. Ge exempel på olika kunskaps- och planeringsunderlag och hur de tagits fram.

Länsstyrelsens planerade arbete 2014-2015

B5. Hur planerar länsstyrelsen att under 2014 och 2015 arbeta för att främja kommunernas kulturmiljöarbete? Redovisa och kommentera vilka verksamheter inom länsstyrelsen som kommer att beröras, vilka styrmedel som kommer att användas, planerade insatser, målgrupper för insatserna, vilka aktörer som länsstyrelsen kommer att samverka med, samt förväntade effekter. Beskriv dels sådana insatser som kommer att rikta sig till länets alla kommuner, dels sådana insatser som kommer att rikta sig till enskilda (eller ett begränsat antal) kommuner. Ge exempel på planerade insatser.

B6. Planerar länsstyrelsen att under 2014 och 2015 ta fram, eller att medverka till att ta fram, sådant kunskaps- och planeringsunderlag som har särskild relevans för kommunernas kulturmiljöarbete? Beskriv dels sådana underlag som kommer att rikta sig till länets alla kommuner, dels sådana underlag som kommer att rikta sig till enskilda (eller ett begränsat antal) kommuner. Ge exempel på olika kunskaps- och planeringsunderlag som kommer att tas fram och beskriv hur dessa kommer att tas fram.

Länsstyrelsens arbete på tre till fem års sikt

B7. På vilket sätt vill länsstyrelsen utveckla sitt arbete på tre till fem års sikt för att ytterligare främja kommunernas kulturmiljöarbete? Motivera vilka verksamheter, styrmedel, aktiviteter och insatser, målgrupper samt aktörer som länsstyrelsen ser som centrala i detta arbete.

B8. Vilka förutsättningar (hinder eller möjligheter) ser länsstyrelsen för detta arbete?

Del C Länsstyrelsens beredning av uppdragen 67 och 68

C1. Beskriv vilka funktioner (verksamhetsområden/ansvarsområden) på länsstyrelsen som har deltagit i beredningen av uppdragen 67 och 68. Redovisa kortfattat hur beredningen har gått till. Redovisa om beredningen av de två uppdragen skilt sig åt. Ange i så fall på vilket sätt.

C2. Redovisa kontaktperson för redovisningen som helhet. Ange också, om det behövs, kontaktpersoner för specifika delar av redovisningen. För varje kontaktperson ange namn, titel/funktion, telefonnummer, e-postadress.

C3. Övriga kommentarer.

Datum 2014-05-08
Dnr 3.5.1-518-2014

Myndigheternas arbete med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet

Riksantikvarieämbetet har av regeringen fått i uppdrag att redovisa hur kulturmiljöarbetet i Sverige utvecklas. I detta ingår bland annat att redovisa vad ansvariga myndigheter har gjort eller avser att göra för att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet ska uppfyllas. Vidare ska Riksantikvarieämbetet redovisa hur statliga myndigheter arbetar med och planerar att arbeta med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet.

För att få underlag till redovisningen av kulturmiljöarbetets utveckling önskar Riksantikvarieämbetet ert svar på frågorna i detta brev senast den 28 maj 2014. Frågorna i detta utskick riktar sig endast till de myndigheter och andra statliga organisationer som bedömts vara berörda av de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet, se sändlistan. Ett separat utskick till berörda myndigheter omfattar frågor om både de nya nationella målen, samt kommunalt kulturmiljöarbete. Länsstyrelserna har särskilda uppdrag rörande målen och kommunalt kulturmiljöarbete och omfattas därför inte av detta utskick.

Nationella mål för kulturmiljöarbete

Nya nationella mål för kulturmiljöarbetet antogs i juni 2013 enligt regeringens förslag i propositionen *Kulturmiljöns mångfald* (2012/13:96). Det statliga kulturmiljöarbetet ska sedan den 1 januari 2014 främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser,
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Målen ska styra de statliga insatserna på kulturmiljöområdet. De ska även kunna inspirera och vägleda politiken i kommuner och landsting.

Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 59994-4
Bankgiro 5052-3620

Frågor att besvara om myndighetens arbete och de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet

Med anledning av kartläggningen önskar Riksantikvarieämbetet i det här skedet kortfattade svar på nedanstående frågor.

1. Anser ni att myndighetens arbete och uppdrag kan bidra till uppfyllelsen de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet? Motivera gärna ert svar.

Om ja, svara även på fråga 2-4. Om nej, svara endast på fråga 4.

2. Beskriv vad myndigheten gör för att bidra till att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet uppfylls? Nämn vilka befintliga verksamheter och styrmedel som är relevanta i detta arbete.
3. Beskriv vad myndigheten planerar att göra för att bidra till att de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet uppfylls? Nämn vilka verksamheter och styrmedel som är relevanta i detta arbete.
4. Anser ni att det finns behov av att utveckla myndighetens verksamheter och/eller styrmedel för att (ytterligare) kunna bidra till att de nya nationella målen uppfylls? Beskriv kortfattat på vilket sätt.

Kontaktuppgifter

Riksantikvarieämbetet kan i ett senare skede av kartläggningen komma att kontakta er i syfte att inhämta mera information, eventuellt i form av en fördjupande intervju. Ange därför kontaktuppgifter till person-/er som besvarat frågorna ovan och/eller som kan ge ytterligare information.

Svar senast 28 maj

Riksantikvarieämbetet önskar ert svar senast den 28 maj 2014. Svaret skickas till registrator@raa.se med kopia till kristin.lindgren@raa.se och anders.hedlund@raa.se. Eventuella frågor om kartläggningen eller om regeringsuppdraget kan ställas till Kristin Lindgren eller Anders Hedlund.

Tack för ert svar!

Med vänlig hälsning

Qaisar Mahmood

Avdelningschef Samhällsavdelningen

Sändlista

Endast frågor om de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet:

Arbetsförmedlingen
Arvfondsdelegationen
Blekinge tekniska högskola
Fideikommissnämnden
Folkhälsomyndigheten
Forum för levande historia
Göteborgs universitet
Högskolan Dalarna
Högskolan i Borås
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan i Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Institutet för språk och folkminnen
Kammarkollegiet
Karlstads universitet
Konstfack
Konstnärsnämnden
Kulturbyggan
Kungliga biblioteket
Kungliga konsthögskolan
Kungliga musikhögskolan
Kungliga tekniska högskolan
Linköpings universitet
Linnéuniversitetet
Livrustkammaren och Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska museet
Luleå tekniska universitet
Lunds universitet
Malmö högskola
Mittuniversitetet
Moderna museet
Myndigheten för delaktighet (tidigare Myndigheten för handikappolitisk samordning)
Myndigheten för kulturanalys
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Mälardalens högskola

Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde
Nämnden för hemslöjdsfrågor
Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST)
Riksarkivet
Riksrevisionen
Riksutställningar
Statens försvarshistoriska museer
Statens konstråd
Statens kulturråd
Statens maritima museer
Statens museer för världskultur
Statens musikverk
Statens skolverk
Statens väg- och transportforskningsinstitut
Statskontoret
Stockholms konstnärliga högskola
Stockholms universitet
Svenska ESF-rådet
Svenska institutet
Svenska UNESCO-rådet
Sveriges lantbruksuniversitet
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Södertörns högskola
Trafikanalys
Umeå universitet
Uppsala universitet
Vetenskapsrådet
Örebro universitet

Frågor om både de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt kommunalt kulturmiljöarbete, enligt separat utskick:

Boverket
Försvarsmakten
Havs- och vattenmyndigheten
Miljömålsberedningen
Naturhistoriska riksmuseet
Naturvårdsverket
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas)
Fortifikationsverket

Lantmäteriet
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Sametinget
Skogsstyrelsen
Statens centrum för arkitektur och design
Statens energimyndighet
Statens historiska museer
Statens jordbruksverk
Statens fastighetsverk
Statistiska centralbyrån
Sveriges geologiska undersökning (med Bergstaten)
Tillväxtverket
Trafikverket
Vattenmyndigheten i Bottenhavets vattendistrikt
Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt
Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt
Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt
Vattenmyndigheten i Västerhavets vattendistrikt
Verket för innovationssystem (Vinnova)